

บทที่ 6

ยุคจักรวรรดินิยมใหม่ (New Imperialism)

ก่อนที่จะให้คำจำกัดความคำว่า ลัทธิจักรวรรดินิยม¹ จะต้องคำนึงว่าคำนี้เป็นคำที่มีการจำกัดความหมายใจชอบ เช่น รัสเซียใช้ประธานาธิบดีอย่างต่างประเทศของอเมริกา ในทำนองเดียวกันอเมริกาก็ประธานาธิบดีอย่างต่างประเทศของรัสเซียว่าเป็นจักรวรรดินิยม ยังกว่านั้น โลกที่ 3 ก็ใช้ประธานาธิบดีอย่างต่างประเทศของโลกตะวันออกเฉียงใต้และโลกตะวันตกไม่ใช่คอมมิวนิสต์ว่าเป็นลัทธิจักรวรรดินิยม อย่างไรก็ถือว่าเป็นจักรวรรดินิยมเช่นกัน แต่ในความเห็นว่าลัทธิจักรวรรดินิยม ก็คือ การที่รัฐหนึ่งเข้าไปปกครองอีกรัฐหนึ่ง William L. Langer อาจารย์ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดกล่าวว่า หากไม่ได้มีการจำกัดขอบเขตของลัทธิจักรวรรดินิยมให้แน่นอน ตลอดจนมีผู้อ้างว่าลัทธิจักรวรรดินิยมมีขอบข่ายมากกว่าขบวนการขยายทางอาณาเขตและการควบคุมดินแดนประเทศอื่นแล้ว ลัทธิจักรวรรดินิยมก็จะหมายถึงการที่พ่อค้าและนายชนาการต่างชาติแทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่นซึ่งทำให้ต้องยอมรับจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม จักรวรรดินิยมทางศาสนา นักประวัติศาสตร์จึงมักให้คำจำกัดความคำว่าลัทธิจักรวรรดินิยมคงกล่าวช้าๆ ดังนี้

ตั้งแต่ ก.ศ. 1870—1900 เรียกว่า “ยุคจักรวรรดินิยมใหม่” เนื่องจากเป็นยุคที่มหาน้ำด้วยความต้องการแสวงหาอาณานิคม หรือขยายอาณานิคมออกไปมากกว่ายุคก่อน ๆ ในยุคนี้ยุโรปครอบครองดินแดนในอัฟริกาและเอเชียประมาณ 10 ล้านตารางไมล์ ประชากรในอัฟริกาและเอเชียประมาณ 150 ล้านคนหรือคิดเป็นจำนวน 1 ใน 10 ของประชากรของโลกโดยประมาณได้การปกครองของยุโรป เนื่องจากมหาน้ำด้วยความต้องการแสวงหาอาณานิคม หรือขยายอาณานิคมออกไปมาก มีผู้ให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ กัน

1. แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ ในศตวรรษที่ 19 ยุโรปเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้ผลิตภัณฑ์มากขึ้น จึงต้องการตลาดเพื่อเป็นแหล่งหักดิบ และระบบการค้าที่ผลิตได้ตลอดจนเป็นแหล่งสำหรับลงทุน ในขณะเดียวกันประเทศในยุโรป ได้ตั้งกำแพงภาษีไว้สูงเพื่อป้องกันอุตสาหกรรม

¹ Robin W. Winks ed. *British Imperialism, Gold God, Glory* (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1963), p. 1 คำว่าจักรวรรดินิยมเริ่มใช้กันในศตวรรษที่ 19 แม้แต่ ลอร์ด卡纳冯 (Lord Carnarvon) รัฐมนตรีกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษใน ก.ศ. 1878 ได้เรียกว่า ทัวเรียส์ สิงห์อยที่อยู่ในคำว่าลัทธิจักรวรรดินิยม

ภายในประเทศของตน โดยเฉพาะเมริกาและเยอรมันเป็นคู่แข่งของอังกฤษ ทำให้จำนวนประเทศที่แข่งขันกันแสวงหาตัวตนเพิ่มขึ้น ประเทศดังกล่าวจึงจำเป็นต้องแสวงหาอาณา尼คเพื่อเป็นหลักประกันว่ามีแหล่งรับซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นมา ผู้ที่ยึดถือว่าเศรษฐกิจเป็นแรงผลักดันให้มหาอำนาจจะวนตอกออกแสวงหาอาณา尼คหรือขยายอาณา尼คอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มลิเบอรัล และกลุ่มนาร์กชิส

ก. กลุ่มลิเบอรัล ผู้นำของกลุ่มนี้ คือ ขอบสัน (John A. Hobson ค.ศ. 1858—1940) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ เขียนหนังสือชื่อ “Imperialism: A Study” (ค.ศ. 1902) เป็นหนังสือที่วิจารณ์ลักษณะจักรวรรดินิยมที่มีอิทธิพลเล่มหนึ่งเท่าที่เคยปรากฏมา ขอบสันได้อิทธิพลจากนักเศรษฐศาสตร์ชาวอิตาเลียน ชื่อ อชบิลล์ โลเรีย (Achille Loria) ซึ่งเขียน “The Economic Foundations of Society” หนังสือของลอเรียนี้มีแนวการเขียนคล้ายคลึงกับเวกฟิลด์ (E.G. Wakefield) นักปฏิรูปอาณา尼คของอังกฤษในต้นศตวรรษที่ 19 ในหนังสือของขอบสันได้กล่าวถึงสภาพของอังกฤษในระยะต้นศตวรรษที่ 19—ค.ศ. 1870 ซึ่งเป็นรายเวลาที่อังกฤษทำการค้าได้ส่วนมากกับบรรดาประเทศต่างๆ ในยุโรปและอาณา尼ค ทั้งนี้เนื่องจากประเทศอื่นๆ สู่อังกฤษไม่ได้ในด้านอุดสาหกรรมอังกฤษ ซึ่งเป็นผู้ผูกขาดการค้าในตลาดโลกโดยปริยาย ดังนั้นลักษณะจักรวรรดินิยมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับอังกฤษ อย่างไรก็ต้องแต่ ค.ศ. 1870 เป็นต้นไป เยาวชน์ สหราชอาณาจักร เบลเยียม ฝรั่งเศสเป็นประเทศอุดสาหกรรม ทำให้ประเทศไทยในยุโรปแข่งขันกันผนวกอาณา尼ค เพื่อรับนายสินค้าที่ผลิตได้และเป็นแหล่งลงทุนสำหรับทุนส่วนเกิน ซึ่งขอบสันเน้นถึงการลงทุนในอาณา尼คเป็นสำคัญของลักษณะจักรวรรดินิยมใหม่

การลงทุนในอาณา尼ค ได้ผลกำไรมากกว่าการลงทุนในประเทศ ทำให้รายทุนและนักอุดสาหกรรมแสวงหาแหล่งลงทุน โดยที่นายทุนใหญ่ๆ และนักอุดสาหกรรมก็มีอิทธิพลทางการเมือง จึงมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐ และเป็นตัวจัดกลุ่มอยู่เบื้องหลังผลักดันให้ประเทศไทยอุดสาหกรรมออกแสวงหาอาณา尼คหรือขยายอาณา尼คออกไป ทำให้ยุคนี้เป็นยุคที่มีการลงทุนในอาณา尼คและการแสวงหาอาณา尼คมากกว่ายุคก่อน ๆ

ขอบสันประเมินลักษณะจักรวรรดินิยม ว่าเป็นลักษณะที่คู่กับการทหาร นำไปสู่การตั้งกำแพงภาษีสูงและอุดสาหกรรมบางประเทศ เช่น การทำอาวุธ อุดสาหกรรมหดผ้า เครื่องจักร เหล็ก ฯลฯ ผู้ผลิตสิ่งเหล่านี้จะเป็นผู้ได้กำไรจากการค้าเนินนโยบายจักรวรรดินิยม นอกเหนือการค้าเนินนโยบายจักรวรรดินิยมจะทำให้ระบบการเงินของลักษณะทุนอ่อนแอลง อย่างไรก็ต้องขอบสันไม่ใช่ผู้นิยมในลักษณะมิวนิชต์ ตรงกันข้ามเขามีความเชื่อในลักษณะนิยมทางเศรษฐกิจ ขอบสันมีความพ่อใจใน

ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของอังกฤษในขณะนั้น แต่เขามีความเห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงทางเศรษฐกิจ เพื่อนำสิ่งที่ดีๆ ให้กับประเทศ

ก. ควรจะมีการกระจายได้ของชาติ (National income) ออกไปให้มีความบุตช่วงนานาชนิมิใช่ให้รายได้ตั้งกลุ่มอยู่ในมือของบุคคล 2-3 คน นอกเหนือนี้ควรจะมีการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนเพื่อที่จะมีอำนาจซื้อมากขึ้น ก็จะมีอำนาจบริโภคมากขึ้น (Consuming Power) จะเป็นการแก้ไขปัญหาการผลิตสินค้าออกมานั้นประเทศ จากนั้นควรจะปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชนชั้นต่ำ ตลอดจนสภาพการทำงานของชนชั้นกรรมมาชีพ และลดช่วงในการทำงานของกรรมกรให้น้อยลง²

ข. ควรจะมีกระบวนการคุ้มการผลิตสินค้า (Output) ให้ได้สัดส่วนกับความต้องการความคิดคันกล่าวทำให้กลุ่มลิเบอรัลแตกต่างจากกลุ่มมาร์กซิส

ข้อบกพร่องของสอนสัน

นี่จุบันมีผู้ต่อต้านความคิดของสอนสันเป็นจำนวนมาก เช่น ในงานของพีลด Hera's ชื่อ "The New Imperialism : The Hobson—Lenin Thesis Revised" และ A.K. Cairncross เรียน "Home and Foreign Investment 1870—1913" พีลด Hera's ต่อต้านความคิดของสอนสันดังนี้ คือ

ก. เศรษฐกิจมีบทบาทในการทำให้ประเทศอุดสาหกรรมแสวงหาอาณานิคมเช่นกัน แต่เศรษฐกิจไม่ได้เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้มหาอำนาจตะวันตกแสวงหาอาณานิคมออกไป จริงอยู่อังกฤษผนวกอิปต์ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ แต่ความสำคัญของคลองสุเอซทางด้านยุทธศาสตร์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้อังกฤษเข้าควบคุมอิปต์ใน ค.ศ. 1882 เท่าเทียมกับการรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นชาวอังกฤษ เมื่อพิจารณาแล้วอังกฤษไม่ได้ผนวกอาณานิคมส่วนใหญ่เนื่องด้วยอังกฤษไม่ลงทุนไว้แล้ว หรือมองเห็นสู่ทางว่าจะเป็นแหล่งลงทุนในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ต้องผลักดันทางด้านการเมืองและความรู้ สึกชาตินิยมก็เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการขยายอาณานิคม

ข. ตามความคิดของสอนสันที่กล่าวว่า ภายใต้ในประเทศอุดสาหกรรมแต่ละประเทศมีภาวะมีทุนส่วนเกิน ทำให้นายทุนแสวงหาอาณานิคมเพื่อเป็นแหล่งลงทุน จึงมีการผนวกดินแดนเข้าด้วย

2. G.H. Nadel and P. Curtis ed. *Imperialism and Colonialism* (New York : The Macmillan Co., 1964), p. 13

3. B. Semmel. *The Rise of Free Trade Imperialism Classical Political Economy the Empire of Free Trade and Imperialism 1750—1850* (Cambridge : Cambridge University Press, 1970), pp. 213—214, 221—222 สอนสันเรียนในสมัยเกิດเกรย์กิ๊ฟท์ในอังกฤษ ค.ศ. 1875—1900 นักจากนี้เป็นสมัยที่สหพันธ์กรรมกรกำลังเรียกร้องให้ขึ้นค่าแรงงานแก่กรรมกร อันเป็นสภาพที่เกิดในยุโรปด้วย หลอดชนนี้ขวนการเรียกร้องให้บรรจายรายได้ โดยการนี้เนื้อที่บ้านๆ การให้ประกันสุขภาพ

และอพาร์กามาเป็นอาณาจักร อย่างไรก็ต้องความเป็นจริง ไม่ได้เป็นไปดังที่ขอบสันได้กล่าวไว้ ดังนี้คือ

อังกฤษ มีการลงทุนในคินแคนที่ไม่ใช่อาณาจักรมากกว่าในอาณาจักร ก่อตัวคือ อังกฤษลงทุนในอเมริกามากที่สุดเป็นจำนวน 688 ล้านปอนด์ การลงทุนในอเมริกานี้ อังกฤษไม่มีโอกาสที่ขยายอำนาจทางการเมืองหรือขยายคินแคนเลย อังกฤษลงทุนในอเมริกาได้ 587 ล้านปอนด์ ในขณะที่อังกฤษลงทุนในอาฟริกาตะวันตก 29 ล้านปอนด์ และมาซู 22 ล้านปอนด์⁴

ฝรั่งเศส ก็เช่นกัน มีการลงทุนในอาณาจักรน้อย แม้ว่าจูล แฟร์ร์ ประกาศว่าฝรั่งเศส ต้องการอาณาจักร เพื่อไว้เป็นแหล่งลงทุนก็ตาม แต่เมื่อฝรั่งเศสได้อำนาจมาแล้ว ปรากฏว่าก็ไม่ได้มีการลงทุนในอาณาจักรอย่างมีตัวตน เนื่องจาก ทรงกันข้ามฝรั่งเศสลงทุนในรัสเซีย รูเมเนีย สเปน โปรตุเกส และอิหร่านมากกว่าในอาณาจักรของตน ในค.ศ. 1902 ฝรั่งเศสลงทุนในต่างประเทศเป็นจำนวนเงิน 30—35 พันล้านฟรังค์ ในขณะที่ฝรั่งเศสลงทุนในอาณาจักรเพียง 2 พันล้านฟรังค์

เยอรมัน ในบี ค.ศ. 1914 ได้ลงทุนในต่างประเทศเป็นจำนวนเงิน 25 พันล้านมาร์ค เยอรมันลงทุนในอพาร์กามาและเอเชียเพียง 3% ของเงินจำนวนนี้

ญี่ปุ่นและอิตาลี ซึ่งมีนโยบายจัดการระดับนิยมที่ก้าวร้าวกว่าพวกอาณาจักรอื่น ๆ ก็เป็นประเทศที่ขาดแคลนทุน

รัสเซีย ในยุคสัทหิจักรระดับนิยมใหม่นี้ ก็ปรากฏว่าเป็นสมัยที่รัสเซียถูกเจนจากต่างประเทศมากกว่าเป็นยุคที่รัสเซียลงทุนในต่างประเทศ รัสเซียต้องยึดเงินจากฝรั่งเศส เพื่อลงทุนในโครงสร้างทางการเรียนและสถาบันทางการค้า

ค. ขอบสันกล่าวว่า นายทุนในประเทศไทยอุดหนุนการรวมเป็นตัวจัดการโดยบังเอิญ หลังการดำเนินนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งเป็นการกล่าวที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงคือ ผู้สนับสนุนนโยบายและงานอาณาจักรในอังกฤษมิใช่พระคุณเบอร์ต ซึ่งมีภารกิจทางการ นายนานาการเป็นผู้สนับสนุน แต่กลับเป็นพระคุณของชาติที่ฟ ผู้สนับสนุนนโยบายและงานอาณาจักรมักจะอยู่ในวงการเกษตร และเป็นกลุ่มที่มองว่างานค้าด้วยความไม่ไว้วางใจ นอกจากนี้มีความประสงค์จะขยายอาณาจักรก็เริ่มจากกลุ่มนี้อย่างมาก⁵

ช. กลุ่มนาร์กิซ กลุ่มนี้มีความคิดตามแบบฉบับของลัทธิมาร์กิซ กล่าวคือ ปรากฏการณ์ทางการเมืองทั้งหมดเป็นผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ผลกระทบ ปรากฏการณ์ทางการเมืองของ

⁴ Winks, *British Imperialism*, p. 43

⁵ H.M. Wright ed. *The "New Imperialism" Analysis of Late Nineteenth-Century Expansion* (Boston : D.C. Heath and Company 1968) pp. 83-84

ลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นผลจากการบุกเบิกระบบหนึ่งคือ ระบบนาทุน กลุ่มนาร์กชินมีความเห็นว่า สังคมนาทุนไม่อาจแสวงหาตัวคพอเพียงสำหรับเป็นแหล่งลงทุนและรายได้ได้ จึงต้องแสวงหา อาณาจักร กลุ่มนาร์กชินที่มีหัวปานกลาง เช่น เค้าสกี้ Kaessky และไฮล์ฟอร์ดิง (R. Hilferding) มีความเห็นว่าลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นนโยบายหนึ่งของลัทธินายทุน ดังนั้นสังคมนาทุนอาจเลือกใช้นโยบายนี้ แทนข้อเสนอแนะกับสถานการณ์

วัลเดนิน (V.I. Lenin) (ค.ศ. 1870–1924) และสานติเมีย มีความเห็นที่รุนแรงกว่า เขายังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับลัทธิจักรวรรดินิยมชื่อ จักรวรรดินิยมขั้นสูงสุดของระบบทุน "Imperialism : The Highest Stage of Capitalism" (พิมพ์ ค.ศ. 1916) เขายังอ้างอิงถึงเจตนาของชนชั้นสูงของชนชั้นสูงที่ต้องการสืบทอดอำนาจ แต่เดนินประเมินชอบสันว่าเป็นเพียงนักปฏิรูปสังคมชนชั้นกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากชนชั้นสูงได้ใช้แรงงาน ระบบนายทุนนี้สามารถจะแก้ไขปฏิรูปได้ หนังสือของเดนินเป็นเอกสารரากฐานชั้นหนึ่ง ซึ่งโลกคอมมิวนิสต์ยังคงยึดถืออยู่ และการเข้าใจความคิดของเดนินจะทำให้เข้าใจในนโยบายของรัสเซียที่ใช้กับประเทศด้วยพัฒนาในบั้นจุนัน⁶

ตามหนังสือเรื่องจักรวรรดินิยมของเดนิน ลัทธิจักรวรรดินิยมมีวัตถุการมาจากการลัทธินายทุน ก่อตัวคือ ลัทธินายทุนจะมีการแข่งขันกันอย่างเสรี ต่อมาก็จะแปรรูปมาเป็นเศรษฐกิจแบบมุกขัต ซึ่งลัทธินายทุนจะเริ่มเสื่อมลงจากภายในลัทธินายทุนเอง ความเสื่อมนี้เป็นความเสื่อมที่ไม่อาจจะปฏิรูป หรือบังคับได้ เดนินจึงให้คำจำกัดความว่า ลัทธิจักรวรรดินิยมคือ ลัทธินายทุนที่กำลังจะสิ้นสุดไป นอกเหนือเดนินได้อธิบายถึงลักษณะใหญ่ๆ ของลัทธิจักรวรรดินิยมว่า ลัทธินี้คือการแข่งขันเพื่อที่จะ พนักอาณาจักรทั้งอาณาจักรที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจและอุดหนุน ซึ่ง การมีที่อยู่รวมมีความประสงค์จะผนวกเบลเยียมและฝรั่งเศสต้องการจะผนวกกันมาก่อน

บทวนการของลัทธิจักรวรรดินิยม

ก. นายทุนได้รวมบัญชีในการผลิตรวมทั้งทุน เช่น ทรัสต์ (Trust) คาเตล (Cartel)⁷ ก่อให้เกิดการมุกขัต ซึ่งมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจของประเทศไทย

⁶ ม้าครึ่นไม่ได้เรื่องเดียวกับลัทธิจักรวรรดินิยมมากนัก แต่เดนินได้นำมาที่ความหมายอีกครั้งหนึ่ง

⁷ ไวนิร์ท อ. วอร์ค และรอยซ์ แมคบริด ระบบการเมืองบัลลูบัน อุรุวะ แปลโดย เสน่ห์ งามริก (พระนารถ: โรงพิมพ์รวมพิมพ์ 2510), หน้า 611

⁸ S.B. Clough, European Economic History (New York : McGraw-Hill Book Co., 1968) p. 370, กล่าวว่า การที่กลุ่มนักอุดหนุนทางการและรัฐบาล มากกล่องกันในเรื่องราคาสินค้าและจำนวนการผลิต คาดว่าจะทำลายในประเทศไทยอย่างหนึ่ง ทรัสต์ ก็คือ ผู้ผลิตบางอุดหนุนทางการและรัฐบาลได้ร่วมกันเพื่อหลักเลี่ยงการแข่งขันกัน ในวงการอุดหนุนทางการ ซึ่งทำให้สันเบ็ดอง ทรัสต์มีภาระกรรมการดำเนินการ และทราบถูกต้องในเมืองที่ตัวเองอยู่ คือ บริษัทและนักการค้า อย่าง ชาห์น ที่ รอคกี เพื่อเตรียม

ข. การร่วมมือกันระหว่างนายทุนอุตสาหกรรมและนายธนาคารในประเทศ ทำให้ทุนของประเทศตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย (Financial oligarchy)

ค. มีการลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งทำให้นายทุนได้กำไรมากกว่ามาลงทุนในประเทศ และจะทิวความสำคัญขึ้นทุกที่

ง. ประเทศมหาอำนาจจะร่วมมือกันแล้วจะดำเนินการแบ่งโลก

เดนิเชียน “Imperialism” ในขณะที่เข้าสิ้นราชกาลเชย์ไปอยู่สวิส ชาเตุที่เขาระบุ หนังสือเล่มนี้อาจเนื่องมาจากความต้องการที่จะใช้หนังสือเล่มนี้เป็นเครื่องสนับสนุนโครงการทางการเมืองของเขามากกว่าเป็นการวิเคราะห์สาเหตุการแสวงหาอาณาจักรของยูโรปในปลายศตวรรษที่ 19 ข้อข้อพหุรองของเดนิ

ก. เดนิ ได้กล่าวว่านายทุนได้รวมบัญชีจัดในการผลิต เป็น ทรัพศ์และคาดเดา ซึ่งแฮนค็อก (W.K. Hancock) ผู้เขียน “The Wealth of Colonies” (พิมพ์ใน ค.ศ. 1950) ได้ชี้ชัดว่าในช่วงต้นของ เดนิว่า เยอรมันมีคาดเดาหลัง ค.ศ. 1900 ในขณะที่เยอรมันแสวงหาอาณาจักรตั้งแต่ ค.ศ. 1880 ส่วนในอังกฤษก็ยังคงมีการแข่งขันก่อนชั้งเริ่มในทางเศรษฐกิจ ประเทศที่มีนายทุนรวมบัญชีจัดในการผลิตเป็นทรัพศ์คือ อเมริกา แต่อเมริกาเป็นประเทศที่มีแนวโน้มอ่อนโยนไปทางจัดการธุรกิจน้อยกว่า ประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ดังนั้น การวิเคราะห์ของเดนิจึงคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง⁹

ข. Mark Blaug (ค.ศ. 1927—) อาจารย์บรรยายวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเยล Blaug ได้คัดค้านความคิดของเดนิที่กล่าวว่า การลงทุนในอาณาจักรจะได้กำไรมากกว่าการลงทุนภายในประเทศ และทำให้ประเทศในยุโรปลงทุนในอาณาจักรมาก Blaug ยอมรับว่าการลงทุนในอาณาจักรนั้น บางครั้งจะทำให้นายทุนมีโอกาสได้กำไรมากกว่าการลงทุนในประเทศ เนื่องจากค่าจ้างแรงงานในอาณาจักรจะมีอัตราต่ำ และอาณาจักรมักจะขาดแคลนทุนในการผลิต อย่างไรก็ได้ประเทศมหาอำนาจจะควรมุ่งเน้นที่อังกฤษ ลงทุนในอาณาจักรของตนในอังกฤษและเอเชีย ซึ่งมักเป็นประเทศต้องพัฒนาในศตวรรษที่ 19 น้อยมากดังต่อมาแล้ว เนื่องจากประเทศต้องพัฒนาเหล่านี้ขาดแคลนสิ่งต่อไปนี้ คือ ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ เชื่อม โรงพยาบาลและเอเชีย ซึ่งมักเป็นประเทศมหาอำนาจที่ต้องมีก่อนที่จะมีการลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมต่างๆ ต่อไป อนึ่ง นายทุนนิยมที่จะลงทุนภายในประเทศมากกว่าต่างประเทศ เนื่องจากการลงทุนในต่างประเทศ เป็นการเสี่ยงต่อการขาดทุนอย่างมหาศาล เช่นเดียวกับการกำไรอย่างมหาศาล เพราะนายทุนอยู่ห่างไกลออกไป และมีช้อสังเกตว่ากำไรที่จะได้รับจากการลงทุนในต่างประเทศ จะได้รับมากกว่าการลงทุนภายในประเทศ เพียง 1 หรือ 2% เท่านั้น อังกฤษเองลงทุนในต่างประเทศระหว่าง ค.ศ. 1875—1895 น้อยกว่าการลงทุนของ

⁹ Winks ed., *British Imperialis*, p. 41

อังกฤษในต่างประเทศก่อนนี้ ค.ศ. 1875 ดังนั้นอาณานิคมไม่ใช่แหล่งดึงดูดให้ประเทศนายทุนมุ่งไปลงทุนในปลายศตวรรษที่ 19 ความคิดของเลนินจึงพิเศษ

นอกจาก พีเตอร์ เบลูจ์ (Blaug) ได้โน้มตีความคิดของขอบสันและเลนินแล้ว ยังมี 约瑟夫·舒姆普特 (Joseph A. Schumpeter ค.ศ. 1883–1950) อาจารย์เศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และ 朗格勒 (Langer) กลุ่มนี้ โน้มตีเลนินและขอบสันที่ถือว่าญี่ปุ่นแสวงหาอาณานิคม เนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ ดังนั้น อาจจะสรุปได้ว่า การแสวงหาอาณานิคมในยุคจักรวรรดินิยมใหม่นี้ไม่ใช่แรงผลักดันทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ สาเหตุทางการเมือง การทูต และความรู้สึกชาตินิยม ซึ่งจะกล่าวต่อไปมีบทบาทสำคัญกว่า อย่างไรก็ต้องชี้ว่ามีส่วนในการขยายอาณานิคมระยะนี้อยู่บ้าง

2. ความแพร่หลายของลักษณะนิยมนำไปสู่การแสวงหาอาณานิคม

ในปลายศตวรรษที่ 19 นี้ ลักษณะนิยมได้แพร่หลายทั่วโลก นักประวัติศาสตร์ เช่น เhey (C.J.H. Hays) กล่าวว่าลักษณะนิยมเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งนำไปสู่การขยายอาณานิคม ในยุคนี้ กลุ่มนี้มุ่งล่าช้ามีงานเขียนต่างๆ ที่กระตุ้นความรู้สึกชาตินิยม และสนับสนุนลักษณะจักรวรรดินิยม ดังจะกล่าวแยกเป็นประเทศดังต่อไปนี้

อังกฤษ มี J.A. Froude (ค.ศ. 1818–1894) อาจารย์สอนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด เขียน Oceana หรือ England and Her Colonies (ค.ศ. 1886) ซึ่งจำนวนได้ 75,000 ฉบับ Sir Charles Dilke เขียน Greater Britain ค.ศ. 1870

นอกจากการแพร่หลายของลักษณะนิยมแล้ว ในปลายศตวรรษที่ 19 มีผู้ใช้หลักการของ Social Darwinism¹⁰ โดยใช้หลักการคัดเลือกตามธรรมชาติของดาวริน (Natural Selection) มาใช้สรุปว่าผู้ขาวเป็นผู้แพ้นรุ่นที่ได้รับการเลือกสรรแล้ว ความเจริญความสามารถของผู้ขาวมีเหนือกว่าบรรดาผู้อื่น ซึ่งปรากฏอยู่ในงานเขียนของ คิปлин (Rudyard Kipling) ค.ศ. (1865–1936) เขาเป็นชาวอังกฤษซึ่งได้รับการศึกษาครึ่งๆ กลางๆ แต่มีงานเขียนที่แพร่หลายในอังกฤษ งานของเขามีตัวอย่างเช่น “The White Man’s Burden” (ค.ศ. 1899) เป็นงานเขียนที่สนับสนุนการขยายอาณานิคมออกไปโดยถือว่า เป็นหน้าที่ของคนผิวขาวที่จะต้องออกไปทำหน้าที่นำอารยธรรมที่สูงกว่าไปเผยแพร่ในหมู่คน “คริสต์และคริสต์เด็ก” งานเขียนของคิปлинที่มีอิทธิพลต่อคนทั่วไปอีกเล่มหนึ่งคือ “The English Flag” (ค.ศ. 1891) นักจักรวรรดินิยมที่สำคัญของอังกฤษคือ โจเซฟ แมนเบอเรน (ค.ศ. 1836–1914) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศชาวอาณานิคม ในสมัยชอลส์บีร์เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 3 แมนเบอเรน ได้กล่าวไว้ใน ค.ศ. 1897 ว่า ชาติอังกฤษเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่และเป็นชนชั้นปกครองที่ยิ่งใหญ่ ในโลกนอกรางนี้มี ออร์ต โรสเบอร์ แซฟเฟอร์ โวต

¹⁰ Social Darwinism เป็นการใช้ลักษณะจักรวรรตในการที่ผิด โฆษณาใช้กันบัน្ត

ฝรั่งเศส ความรู้สึกชาตินิยมเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว จัดทำโดยนักประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยฝรั่งเศส ได้เขียน De La Colonization Chez les Peuples Modernes (ค.ศ. 1874) มีความว่า ฝรั่งเศส จำเป็นจะต้องแสวงหาอาณานิคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าฝรั่งเศสมิได้เป็นมหาอำนาจในอัฟริกา ไม่ใช้ฝรั่งเศสจะกลายเป็นมหาอำนาจชั่วคราวของยุโรป จูล แฟร์ร์ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสได้อธิบายของ Leroy-Beaulieu มีความเห็นว่า เชื้อชาติฝรั่งเศสมีอาภาระที่ต้องดูแลชาวต่างด้าว ดังนั้นฝรั่งเศสมิหน้าที่นำอารยธรรมไปเผยแพร่แก่คนพื้นเมือง (Noblesse oblige) และฝรั่งเศสจะต้องมีอาณา尼คิมเพื่อเกียรติภูมิของฝรั่งเศส มีฉะนั้นฝรั่งเศสจะกลายเป็นมหาอำนาจชั้น 3 หรือ ชั้น 4 ไป นอกจากนี้ยังมีงานเขียนส่งเสริมอาณา尼คิมของ Loti, Bertrand และ Farrere ตลอดจนมีติดสารเกี่ยวกับอาณา尼คิม เช่น นิตยสาร *Dépêche Coloniale* และ *Revue Indigène*

เยอรมัน ก็เช่นเดียวกับฝรั่งเศส ชาตินิยมและจักรวรรดินิยมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด Bucher เป็นเจ้าหน้าที่กระหวงต่างประเทศบปรัชเซีย งานของเขานี้มีอธิบายเล่มหนึ่งคือ Norddeutsche Allgemeine Zeitung (ค.ศ. 1867) ซึ่งส่งเสริมให้เยอรมันมีอาณา尼คิมนอกจากมีงานเขียนที่สนับสนุน การแสวงหาอาณา尼คิมแล้ว ในประเทศในยุโรปยังมีสมาคมต่างๆ ที่ส่งเสริมกิจกรรมอาณา尼คิมอีกด้วย อังกฤษ

มีการตั้งสมาคมอาณา尼คิมในลอนดอนใน ค.ศ. 1868 แล้วต่อมาขยายเป็น Royal Colonial Institute (บัชรุบันคีล Royal Empire Society) พรรคทอรี ตีมอแครทต์ “Primrose League” ใน ค.ศ. 1884 ก่อตั้งลีเบอรัลต์ Imperial Federation League ใน ค.ศ. 1884 สมาชิกที่สำคัญมี โลร์ด ไพร์สเบอร์. Froude และ Sir John Seeley

เยอรมัน

ในเยอรมันมีสมาคม Kolonialverein และสมาคม Kolonial Gesellschaft of Germany มีสมาชิกประมาณ 1 แสนคน Robert Jannasch ตั้งสมาคม Society for Commercial Geography and the Promotion of German Interests Abroad. ใน ค.ศ. 1878 เป็นสมาคมภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมการแสวงหาอาณา尼คิม

ฝรั่งเศส

ใน ค.ศ. 1874 รัฐบาลฝรั่งเศสตั้งคณะกรรมการเพื่อการสำรวจทางวิทยาศาสตร์ และการเดินทาง (Commission for Scientific and Literary Voyages) โดยได้รับงบประมาณเป็นจำนวน 170

200,000 ฟรังค์ ในค.ศ. 1883 กระทรวงการทหารเรือและอาฒานิคม ตั้งกรรมการอาฒานิคมให้
งบประมาณเบ็ด 100,000 ฟรังค์ ในปี ค.ศ. 1895 ได้เพิ่มเป็น 250,000 ฟรังค์ มีการตั้ง Society of
Colonial and Maritime Studies ในค.ศ. 1876 ซึ่งสนับสนุนการสร้างทางรถไฟ Tans Sabaran ใน
อัฟริกา¹¹ อนึ่งมีการตั้ง Ecole Coloniale ใน ค.ศ. 1889 และตั้ง French African Committee
ใน ค.ศ. 1890 และใน ค.ศ. 1894 พ่อค้านายทุนตั้ง Union Coloniale Francaise เพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจในอาฒานิคมโดยเฉพาะในอินโดจีน

สื่อมวลชนทำให้ความรู้สึกชาตินิยมแพร่หลายยิ่งขึ้น

ในระบบทุนคติวาระที่ 19 นี้ ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปมีจำนวนประชาชนที่อ่านออก
เขียนได้เพิ่มขึ้น ในอังกฤษ Alfred Harmsworth (ต่อมาเป็น ลอร์ด นอร์ทคลิฟ) ได้ลุคราคนัจ
สื่อพิมพ์เคลิเมลลงเหลือราคาเพียงฉบับละครึ่งเพนนี หนังสือพิมพ์ของเขามีแนวโน้มสื่อพิมพ์ประเภท
Yellow Press ลอร์ดนอร์ทคลิฟมีความเชื่อว่า ประชาชนทั่วไปไม่สนใจในຄอถันน์เกี่ยวกับการถูกเดียง
ในรัฐสภาหรือรายงานจากราชสำนัก ซึ่งหนังสือพิมพ์รุ่นเก่าจัดทำอยู่แล้ว เขาต้องการให้ประชาชนคต
สินว่าพวกเขายังต้องการอะไร จากนั้นก็ให้สิ่งนั้นแก่ประชาชน ลอร์ด นอร์ทคลิฟ และผู้จัดทำหนัง
สือพิมพ์ค้นพบว่า ประชาชนต้องการข่าวทั่วไปประเภทดื่นเด้นเร้าใจ และสิ่งที่สนใจมากที่สุดคือ น้ำเสื้อ
เรือจักรวรรดิ ลอร์ด นอร์ทคลิฟเองเป็นผู้ริชชนมในแซมเบอเลนอยู่แล้ว หนังสือพิมพ์เคลิเมลจึงเป็น
หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับจักรวรรดิอังกฤษ ยกย่องผู้มีนโยบายและหัวอาฒานิคมเป็นวีรบุรุษ

ความสำเร็จของ ลอร์ด นอร์ทคลิฟทำให้ทุกคนแปลกใจ หนังสือพิมพ์ของเขายอดขายดีที่สุด
ขายดีจนกระทั่งทำให้หนังสือพิมพ์ที่มีอุดมการบางฉบับหันมาคิดถือแนวของลอร์ดนอร์ทคลิฟ เช่น
หนังสือพิมพ์ ไทน หนังสือพิมพ์ Yellow Press นี้ส่วนสร้างด้วยหารนให้มีความรู้สึกชาตินิยมในแบบ
ก้าวร้าว ถือว่าการมีอาฒานิคมเป็นสิ่งจำเป็นของมหาอำนาจ ความเชื่อนี้แพร่หลายไปทั่วโลกตะวันตก
ดังจะเห็นได้ว่าพรมการเมืองที่มีนโยบายจักรวรรดินิยมได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชน เช่นใน
อังกฤษพรมการคุณเนยนนิสซึ่งมีนโยบายจักรวรรดินิยมช่วยการลือกตั้งใน ค.ศ. 1895 หรือในเมริกา
ใน ค.ศ. 1900 ที่โอลิโอด์ รอสเวลต์ ชนะในการันแห่งพรมการเดโมแครต ซึ่งต่อต้านลักษณะจักรวรรดินิยม

¹¹ L.A. Gann and P. Duignan ed., *Colonialism in Africa, 1870-1960* (Cambridge: Cambridge University Press, 1969), pp. 141-142

3. การเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของยุโรปในปลายศตวรรษที่ 19 มีความตึงเครียดหลังจากเยอรมันและอิตาลีรวมประเทศแล้ว ยุโรปเริ่มแบ่งเป็นกลุ่มชั้น เยอรมันและฝรั่งเศสมีอำนาจเรื่องอัสเซสและสหเรน ทั้ง 2 ประเทศค้านินโภบายการทูตโดยค้านึงถึงการมีพันธมิตร เยอรมันห้ามตราดิตรเพื่อบังคับการโจนติของฝรั่งเศส ในขณะที่ฝรั่งเศสก็มีความต้องการอัสเซสและสหเรนกลับคืนมา การเมืองของยุโรปขณะนี้อยู่ในลักษณะใช้เงินโภบายดุลย์แห่งอำนาจ และแต่ละชาติมีความกังวลไม่แน่ใจในนโยบายของฝ่ายตรงกันข้าม นักการเมืองค้านึงถึงกำลังทหาร พลเมือง อาณาจักร เป็นเครื่องตัดสินความยึดหยุ่นของชาติ ทำให้ยังก่อความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

นักการเมืองในยุโรปใช้เงินโภบายอาณาจักร โดยค้านึงถึงนโยบายดุลย์แห่งอำนาจดังกล่าว และยังใช้เงินเครื่องต่อรองกับมหาอำนาจอื่น ในการพิทีมีการขัดแย้งเกิดขึ้น นักประวัตศาสตร์อังกฤษ แห่งมหาวิทยาลัยเคนบริดจ์ ชื่อ Nicolas Mansergh ระบุว่า นักการเมืองในยุโรปค้านึงถึงการผนวกอาณาจักรในแง่การเมืองมากกว่าทางเศรษฐกิจ ความคิดนี้ Langer เห็นด้วย และเสริมความคิดของ Mansergh ว่าทหารและนักปักธงเป็นแรงสำคัญในการขยายอาณาจักรมากกว่ากลุ่มนายทุนกล่าวคือ เศรษฐกิจอาจมีส่วนหรือไม่มีส่วนทำให้ผนวกดินแดนในบางครั้ง แต่ในปลายศตวรรษที่ 19 นี้ ทหารและผู้ปักธงจะมีบทบาทสำคัญในการผนวกทุกครั้งไป และนักการเมืองจะพึงค่าเรียกร้องของนักการค้า เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการเหมาะสมและสอดคล้องกับผลประโยชน์ทางการเมือง

สำหรับ อังกฤษนั้นยังค้านึงเหตุผลทางยุทธศาสตร์ในการผนวกอาณาจักร เช่น อังกฤษผนวกอิริป์ อัฟริกาใต้ และอัฟริกาตะวันตก ก็ด้วยเหตุผลทางยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น ส่วนฝรั่งเศสนั้นหลังจากฝรั่งเศสแพ้สงครามปรัสเซียใน ค.ศ. 1871 ฝรั่งเศสหันระลึกถึงความยึดหยุ่นในสมัยจักรพรรดินโปเดียนซึ่งมีความต้องการสร้างชื่อเสียงและเกียรติภูมิของประเทศมากกว่ามุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อาณาจักรนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นแหล่งผลประโยชน์ของฝรั่งเศส แต่เป็นการประกาศให้โลกตะหันก ถึงความยึดหยุ่นของฝรั่งเศส และเป็นการแข่งขันอำนาจกับอังกฤษ สำหรับเยอรมันการมีอาณาจักร เป็นการแสดงถึงความเป็นมหาอำนาจ

4. การเผยแพร่ศาสนาคริสต์

ปลายศตวรรษที่ 19 มีการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ออกไปอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการคุณภาพดีขึ้น อิทธิพลการหนึ่งเนื่องจากความแพร์นล้ายของวัฒนธรรม หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมและความเชื่อในทฤษฎีทางชีววิทยาของดาร์วิน จึงเกิดปฏิวัติการอพิภัณฑ์ศาสนาขึ้นมา แม้ว่า

นักสอนศาสตร์ไม่มีส่วนโดยตรงในการก่อให้เกิดการผนวกอาณาจักร แต่ก็มีส่วนช่วยปูทางนำไปสู่ลัทธิจักรวรรดินิยมในทางอ้อมกล่าวคือ นักสอนศาสตร์จะพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านที่เลก่อให้เกิดความสนใจทั่วไป ใน ค.ศ. 1870 มีสมาคมทางศาสตรา 8 สมาคมจากแผ่นดินใหญ่ๆ ของโลก เช่น ใจเผยแพร่ศาสตราในพื้นที่แล เป็นของอังกฤษ 7 สมาคม อีก 7 สมาคมเป็นของอเมริกา มีศูนย์กลางอยู่ที่เคปโคโลนี 3 สมาคม แรงกระตุ้นนี้มีได้มาในระดับชาติ แต่เป็นความต้องการเผยแพร่ศาสตราและปีรวมการค้าท่าม

อัฟริกา

นอกจากชาวยุโรปที่ค้นพบว่า อาณาจักรเป็นเครื่องหมายแสดงความยิ่งใหญ่ของชาตินแล้ว ระยะนี้เป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การมียาควินิน เรือยนต์ รถไฟ อาวุธ สีง เหล่านี้ช่วยให้การบุกเบิกอัฟริกาเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ในปี ค.ศ. 1879 อัฟริกา 90% อยู่ในมือของอัฟริกาหมด ในปี ค.ศ. 1900 มหาอำนาจยุโรปปักกรองอัฟริกาเกือบทั่วไป ในการนี้ จะแบ่งอัฟริกาเป็น อัฟริกาเหนือ อัฟริกาตะวันตก และอัฟริกาใต้

อัฟริกาเหนือ

อียิปต์

ในศตวรรษที่ 19 เสน่หางสู่ตะวันออกโดยผ่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลแดง เป็นเส้นทางสำคัญของอังกฤษในการสืบสานสิ่งที่มีน้ำหนักมากก็อัมนาทางแหลมญี่ปุ่น เมื่อมีการเบ็ดใช้คลองสุเอซ ฯ ก็กลายเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญยิ่งของอังกฤษ

อียิปต์ถูกอยู่ใต้การปกครองของเตอร์กีแต่ในนาม แต่อำนาจการปกครองที่แท้จริงอยู่เกิดขึ้นช่วงปี 1807 เมห์เมด อัลลี (Mehemet Ali) (ค.ศ. 1807—1849) เป็นเจ้าหน้าที่ออดโตมาณติดตามกองทัพอังกฤษมาขับไล่ฝรั่งเศสออกจากไปในปี ค.ศ. 1801 ต่อมาใน ค.ศ. 1806 อังกฤษส่งทหารมายิ่งปีต์อิกด้วยเกรงว่าฝรั่งเศสจะบุกยิ่งปีต์ อัลลีได้เจรจาขอร้องให้อังกฤษถอนทหารออกไป แล้วอียิปต์จะไม่ยอมรับอำนาจฝรั่งเศสในอียิปต์

ในสมัยเคดิฟ อิสเมอล (Ismail) (ค.ศ. 1863—1879) ต้องการสร้างอียิปต์เป็นมหาอำนาจจึงปรับปรุงกองทัพและสร้างอาคารรัฐบาลมากราม ตลอดจนมีชีวิตอย่างหรูหราด้วยเงินทุกจากการค้าฝรั่งเศสและอังกฤษ อียิปต์เป็นหนี้ถึง 91 ล้านปอนด์ และเก็บภาษีเพิ่ม 50 % อิสเมอลให้สัมปทานการขุดคลองแก้เชื้อ

(Ferdinand De Lesseps) ใน ค.ศ. 1854 บริษัทคอลองสุเอซซึ่งขึ้นตัวยิงเงินทุน 8 ล้านปอนด์จากฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาน่าจะใช้จ่ายในการรุกคดของเพื่อรื้นเร้นเกินความคาดหมาย อิสเมลต้องยื้อนเงินจากต่างประเทศมาเพิ่มในนามของบริษัท โดยเสียดอกเบี้ย 12 + % ปาร์มเมอสันแห่งอังกฤษโกรก็ว่าเค็ฟอิสเมลจัดทำแรงงานบังคับมาให้และเป็นการน้ำหนักมาเป็นทาง อิสเมลต้องจ้างกรรมกรมาทำงานสาธารณูปะโยชน์ ทำให้เพิ่มค่าใช้จ่าย

ในที่สุด คอลองสุเอซเป็นให้สัญญาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1869 อิยิปต์เก็บค่าธรรมเนียมได้มากกว่าค่าใช้จ่ายในการรุกคดของ อาย่างไรก็ตามสรุยสุร้ายของอิสเมลทำให้ชาติต้องเสียหายหันคดของสุเอซของคนใน ค.ศ. 1875 ดิสทริแบ่งอังกฤษทราบข่าวจึงจัดการขอซื้อหันคดของสุเอซของอิสเมลเป็นจำนวนเงิน 4 ล้านปอนด์ เขาดำเนินการโดยพละการ เนื่องจากวัสดุสภาพไม่อู่อยู่ในสมัยของการประชุม อาย่างไรก็ว่าสภากองอังกฤษลงมติอนุนติการซื้อหันคดของสุเอซครั้งนี้ ทำให้ฝรั่งเศสไม่พอใจ

ใน ค.ศ. 1876 อังกฤษและอิยิปต์แทรกแซงกิจการในอิยิปต์ เพื่อประกันให้อิยิปต์จ่ายหนี้ เมือเค็ฟไม่สามารถจ่ายหนี้ตามกำหนด ผลตามมาคือเกิดการกบฏในอิยิปต์ต่อต้านเค็ฟและการแทรกแซงของต่างประเทศ พວกบกฏได้มีชาวญี่ปุ่น อังกฤษฝรั่งเศสจึงเข้าควบคุม ค.ศ. 1879 อิสเมลต่อต้านการควบคุมของอังกฤษและฝรั่งเศส รัฐบาลอังกฤษและเยอรมันขอให้สุดต้านแห่งเเทรอริกปลดอิสเมลเสีย

ค.ศ. 1882 เหลืออังกฤษจัดการการเงินอิยิปต์เดียว ในกันยายน ค.ศ. 1882 นายพล Sir Garnet Wolseley รับกับอิยิปต์และอังกฤษมีชัย อังกฤษยังคงสนับสนุนรัฐบาลเค็ฟ อังกฤษคิดว่าจะอยู่ควบคุมอิยิปต์ชั่วคราว อาจเป็นเดือนหรือ 2-3 ปีเท่านั้น อังกฤษตั้งใจว่าเมื่อทุกสิ่งเรียบร้อยก็จะจากไป อังกฤษไม่ได้วางแผนครอบครองอิยิปต์ในระยะยาว และไม่ได้คาดคิดว่าการที่อังกฤษตั้งมั่นอยู่ที่ชายฝั่งทะเลเมดิเตเรเนียน จะมีผลทำให้อังกฤษขยายลงไปทางเขตศูนย์สูตรของอัฟริกา

การขัดแย้งของนาอ่อนอาจในอุ่มแม่น้ำในล

ในฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ. 1888 นายกรัฐมนตรีอังกฤษชื่อลสบิวติกลงใจจะผนวกอิยิปต์เป็นการถาวร¹² เพื่อยื้องกันคอลองสุเอซเส้นชีวิตของจักรวรรดิอังกฤษ โดยที่อิยิปต์เป็นหงส์เหล็ก จึงมี

12. นากริสแห่งซอลสบิวต์ (ค.ศ. 1830-1903) หัวหน้าหงส์เหล็กของเชเวกิฟ แห่งชาติคือราชาอีสไกย ในค.ศ. 1881 เขาเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษ 3 ครั้ง (ค.ศ. 1885-1886, 1886-1892, 1895-1902) และเป็นรัฐมนตรีก้าวไปทางประเทศในภัยที่เขาเป็นนายกรัฐมนตรี

ความจำเป็นต้องอาศัยแม่น้ำในสี¹³ การน้ำองกันแม่น้ำในสีคือ การน้ำองกันชูคาน นโยบายบังกัน แม่น้ำในสีจึงเป็นนโยบายของอังกฤษในอัฟริกา อังกฤษยึดถือนโยบายจากกระหงมีข้อตกลงระหว่าง อังกฤษและฝรั่งเศษห้องวิถีการณ์ฟ้าโซดา

การยึดแม่น้ำในสี มาได้โดยทาง เช่น จากทะเลแดง ผ่านตะวันออกของอัฟริกา และจาก คงโก เพื่อนำไปยังแม่น้ำในสีทางด้านที่แลแดง อังกฤษสนับสนุนให้อิตาลีตั้งฐานอยู่ที่ Massowa อย่างไรก็ได เมื่อเอธิโอเปียเกิดบัญชาชิงราชบัลลังก์ เมเนเด็ค กษัตริย์แห่ง Shoa เช่น สนธิสัญญา Uccialli เป็นพันธมิตรกับอิตาลี ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1889 คริสต์ นายกรัฐมนตรีอิตาลีอิทธิพลของอิตาลีให้เป็นรัฐในอารักขา อย่างไรก็ได้อังกฤษก็ตักภัยให้ไปพัฒนาอยู่ในสี ทั้ง 2 ประเทศได้ตกลงกันใน ค.ศ. 1891 นักบันเชตอิทธิพลของอิตาลีให้อยู่ไกลจากแม่น้ำในสี

อย่างไรก็ได ยังมีทางที่จะเข้ายึดแม่น้ำในสีและชูคานได้สะดวก คือ ชายฝั่งตะวันออกของ อัฟริกา โดยมาจากการเมือง Mombasa ซึ่งเป็นดินแดนของสุลต่านแห่งชาติชีบาร์ อันเป็นดินแดนที่อังกฤษ และเยอรมันแข่งขันกันอยู่ ไชเซอร์วิลเลียมที่ 2 สนับสนุนการสำรวจของคลาส บีเตอร์ นักสำรวจชาวเยอรมันเราได้ทำสัญญากับหัวหน้าเผ่าอัฟริกา 12 เผ่า แทนผู้ที่เหลาปีศาจต่อเรีย ทำให้อังกฤษ สนใจในอัฟริกาตะวันออก ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของสุลต่านแห่งชาติชีบาร์แต่ในนาน อังกฤษมี เชอร์ วิลเลียม แมคคินโนน (Sir William Mackinnon) ได้รับสิทธิบัตรก่อตั้งบริษัท Imperial British East Africa อังกฤษและเยอรมันได้เจรจาตกลงกันเรียกว่า ข้อตกลงแองโกลเยอรมัน ใน ค.ศ. 1886 โดยอังกฤษยอมรับว่าเยอรมันมีอำนาจสูงสุดในทั้งกันยิก และเยอรมันยอมรับว่าอังกฤษมีอำนาจ สูงสุดในเคนยา ในระหว่างนี้เกิดสงครามศาสันในยูกานดา บริษัทของอังกฤษสั่งลูกจ้าง (F. Lugard) ไป ลูกจ้างคันพบว่าบีเตอร์แห่งเยอรมันได้เกลี้ยกล่อมให้กษัตริย์แห่งบิวากานดา (Buganda) เชื้อสัญญา กับเยอรมันแล้ว ใน ค.ศ. 1890 อังกฤษและเยอรมันเจรจาที่โดยอังกฤษมีจุดประสงค์จำกัดอำนาจ เยอรมันอยู่ทางได้ของทะเลสาปวิศวะเรียเพื่อมิให้คุณแม่น้ำในสี เยอรมันยอมรับอังกฤษมีอำนาจสูงสุด ในเคนยา ยูกานดา อังกฤษยกเงาเบลลิโภแลนด์ในทะเลเหนือให้แก่เยอรมัน ดังนี้ใน ค.ศ. 1890 แยกลุ่มแม่น้ำในสีปลอดภัย

อังกฤษยึดครองชูคานใน ค.ศ. 1898

อังกฤษได้ก่อตั้งอิตาลีและเยอรมันจากลุ่มแม่น้ำในสีดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังคงเหลือฝรั่งเศสและเบลเยี่ยน สำหรับฝรั่งเศสนั้น มีวิศวกรชื่อ Victor Prompt เสนอรายชื่อ "Sudan Nilotique"

13. แม่น้ำในสีมีคันกำนีก 2 แห่ง คือ White Nile เริ่มจากทะเลสาปวิศวะเรียและไหลผ่านชูคานและ Blue Nile เริ่มจากเอธิโอเปียและไหลไปทางตะวันตกไปบรรจบแม่น้ำ White Nile ที่เมืองกาฐุ เมืองหลวงของชูคาน แล้วไหลไปทางเหนือ

คือสถานที่อยู่ปัจจุบันในปารีส เขาเสนอให้สร้างเรือนกันน้ำที่ Upper Nile ซึ่งเป็นการกำลังอยู่ปัจจุบันนอกจากนั้นเขาเสนอว่าผู้ที่คุณเมืองพ่าโซชาจะคุณเมืองไคโร แรกเริ่มรัฐบาลฝรั่งเศสไม่รับแผนการนี้

ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1895 มาชอง (J.P. Marchand) เสนอให้ฝรั่งเศสบุก Upper Nile รัฐบาลฝรั่งเศสรับแผนการนี้ในถูกใจไม่ผล ค.ศ. 1896 มาชองเดินทางไปอัฟริกาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1896 ในขณะเดียวกันพระเจ้าลีโอโอล์ด์ มีพระราชประสงค์เข้าครอบครองแม่น้ำในล็อก แม้ว่าทหารของพระองค์ต้องจาก Wadelai ใน ค.ศ. 1892 พระองค์ก็มีแผนบุกใหม่ในถูกอรอน ค.ศ. 1895 ภายใต้การนำของ Baron Dhanis และกองทหารเบลเยียมก่อการกบฎ จึงเดินทางไม่ถึงพ่าโซชา

ในขณะที่ฝรั่งเศสและเบลเยียมมุ่งหน้ามายัง Upper Nile ทำให้อังกฤษวิตกใน ค.ศ. 1895 ซอสติสบีร์มีความประสังค์ผ่านวากอี้ปัตต์ การผนวกอี้ปัตต์แสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องบังคับแม่น้ำในล็อก ซอสติสบีร์มีทางเลือก 2 ทาง

1. พิชิตพวก Mahdist ในชูดานซึ่งจะต้องนองเลือด¹⁴

2. ส่งทหารจากอัฟริกาตะวันออกกลับไปตามแม่น้ำในล็อกพ่าโซชา (Fashoda)

ซอสติสบีร์ซอบทางที่ 2 มากกว่า คือการบังคับแม่น้ำในล็อกอัฟริกาตะวันออกมากกว่าจากอี้ปัตต์ แต่เมื่อการสร้างทางรถไฟสายยูกานจาก Mombasa ถึงทะเลสเปนวิคทอย่าซ้ำลง ซอสติสบีร์จึงต้องสั่งนายพลคิทเชนเนอร์ (Horatio H. Kitchener) นำกองทหารเข้าสู่ชูดาน คิทเชนเนอร์ชนะในเดือนกันยายน ค.ศ. 1898 ในขณะเดียวกันมาชองมาถึงพ่าโซชา แม้ว่าฝรั่งเศสมาก็ถึงพ่าโซชา ก่อน อังกฤษและฝรั่งเศสเก็บนรบกัน แต่กำลังของอังกฤษเหนือกว่า ตั้งนั้นในตุลาคม ค.ศ. 1898 มาชองต้องออกจากพ่าโซชา การประท้วงห่วงอังกฤษและฝรั่งเศสที่พ่าโซคนี้ เป็นวิกฤติการณ์ที่เป็นอันตราย ซึ่งอาจนำไปสู่การรุนแรงระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส ฝรั่งเศสและอังกฤษมีการตกลงกันในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1899 ฝรั่งเศสยอมรับว่าแม่น้ำในล็อกเป็นของอังกฤษ ฝรั่งเศสได้ชูดานกลับแม่น้ำ กองโภ ทะเลสาบแซด (Cobed) ถึงเมืองดาฟูร์ (Darfur) ญูโรบได้แบ่งสรรอัฟริกาทางตอนเหนือ เรียนร้อย มีแต่ประเทศไนจีเรียและเอธิโอเปียที่เป็น例外

อัฟริกาตะวันตก

อุ่มแม่น้ำคองโก

พระเจ้าลีโอโอล์ด์สมาคม International African Association (1876) ใน ค.ศ. 1879 แอสเคนต์ (Stanley) เป็นผู้แทนพระองค์ตั้ง Committee for the Study of the Upper Congo

14. อี้ปัตต์ปกครองชูดานทั้งแท่น ค.ศ. 1820–1881 ต่อมามาชองมีผู้นำชื่อ Muoammad Ahmad ประกษาทั่วเชิงบันผู้นำ (Mahdi) รัฐบาลอี้ปัตต์ เมื่ออังกฤษยึดครองอี้ปัตต์ใน ค.ศ. 1882 เกิดพ แห่งอี้ปัตต์ที่ต้องการรุกงานก่อถนน แท่น Gladstone นายกรัฐมนตรีอังกฤษก่อตั้นการปรบบ Mahdi, Charles George Gordon ปราบ Mahdi ใน ค.ศ. 1884 แท่นถูกล้อมที่เมืองกาหูเมื่อห้าร อย่างกฤษปิดดึงก่อร่องน้ำ แท่น Mahdi ยังคงไว้ ตั้งนั้น Mahdi ยกการบุกใน ค.ศ. 1885

จากนั้นแสดงลีทำสันธิสัญญา กับคนพื้นเมือง ตลอดจนสร้างสถานีการค้า ในขณะเดียวกันบลาชาชา (Savorgnan de Brazza) ชาวฝรั่งเศスマาร่วมกับ Gabon เข้าขึ้นไปตามแม่น้ำ Ogue และลัง มาตามแม่น้ำคงโกล และได้เชื่อมสัญญากับ Makoko หัวหน้าเผ่าของ Bateke ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1880 ซึ่งยกที่ดินให้ฝรั่งเศส บลาชาดึงสถานีการค้า ณ เมืองบลาชาวิล และประกาศเป็นของ ฝรั่งเศส แสดงลักษณะในปี ค.ศ. 1881 ประกาศ Lower—Congo เป็นของพระเจ้าลีโอปอล์ดและตั้ง International Association of the Congo ขึ้นแทนสมาคม Committee for the Study of the Upper Congo ซึ่งไม่ใช่องค์การระหว่างประเทศ แต่เป็นสมาคมทำงานแก่กษัตริย์เท่านั้น ในเดือนพฤษจิกายน ค.ศ. 1882 2 เดือนหลังจากที่อังกฤษยึดครองอียิปต์ ฝรั่งเศสให้สัตยานับสนธิสัญญาของบลาชา ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1883 ฝรั่งเศสประกาศ Cotonou และ Porto Novo ทางผู้ด้วยวันตกของอัฟริกา เป็นรัฐในอารักขา แต่โปรดุเกสมีสิทธิอยู่ที่ปากแม่น้ำคงโกลต์แต่คดาวรรษที่ 15 อังกฤษตกลใจการ ดำเนินการของพระเจ้าลีโอปอล์ดและบลาชา ดังนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1884 อังกฤษยอมรับว่า โปรดุเกสมีสิทธิเห็นอีกคงโกล โดยข้อตกลงระหว่างอังกฤษและโปรดุเกส

สนธิสัญญาอังกฤษและโปรดุเกสประสนบัญชาดังแต่เริ่มแรก โปรดุเกสเป็นประเทศค้าอาลิก แล้วค้าหาก้าวมาเป็นเวลานาน ในขณะที่อังกฤษต่อต้านการค้าหาก้าว ยังกว่านั้นโปรดุเกสใช้นโยบายตั้ง กำแพงภาษีไว้สูงในขณะที่อังกฤษใช้ลักษณะเดินทางเศรษฐกิจ พระเจ้าลีโอปอล์ดที่ 2 ดำเนินนโยบาย ทางการทูต และโฆษณาว่าสมาคมของพระองค์จะกัดกันประเทศทึ้งกำแพงภาษีสูง คือฝรั่งเศสและ โปรดุเกสออกจากแม่น้ำคงโกล และสมาคมนี้จะนำแสงสว่างมาสู่อัฟริกา

ลุ่มน้ำในเจอร์

ในเดือนลุ่มน้ำในเจอร์ อังกฤษให้สิทธินัดต์แก่บริษัท National African Co. ประเทศที่ แข่งขันกันขยายอาณาจักรในแอฟริกาและอังกฤษ เนื่องจากเยอรมันไม่สู้สันใจในเดือนนี้ แม้ว่าเยอรมันนี้ ผนวกโถกแอล์ คามอรูน ใน ค.ศ. 1884 ก็ตาม แต่บิสมาร์คหมดกำลังใจ เมื่อพบว่าไม่มีบริษัท เยอรมันใดมีความสามารถจัดการปกครองอาณาจักรดังกล่าวได้ และการสำรวจแม่น้ำในเจอร์ และการทำการค้าในเดือนนี้สืบเปลี่ยนค่าใช้จ่ายสูง เพราะมีการรบกับชาวน้ำพื้นเมือง Fulani emirates ซึ่งอยู่ ทางเหนือของในเจอร์ ค.ศ. 1886 บริษัทอัฟริกันเนชันล์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท Royal Niger Co. บริษัทมีอำนาจสิทธิขาดในการทำสันธิสัญญากับคนพื้นเมืองในนามของกษัตริย์ และผูกขาดการค้าของ อังกฤษบนลุ่มน้ำในเจอร์ ทั้งนี้บริษัทด้วยปราบปรามการค้าหาก้าวเป็นการตอบแทน

ในค.ศ. 1870 ฝรั่งเศสผนวกเซเนгал และมีที่มั่นอยู่ที่ไาวอร์โคส และดาโยเม ฝรั่งเศส มี Decoeur แข่งขันกับลูกด้วยบริษัทรายล์ในเจอร์ในการควบคุม Lower Niger ในค.ศ. 1895 โซเซฟ แซมเบอเลนได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณาจักร เช้าให้ความสนใจในการขยายอาณา

นิคมในอัฟริกาตะวันตก ตั้งกฤษฎีรานานาชาติ Ashanti และเมืองที่ตั้งขึ้นในเจอย์ร์มนด้า รัฐบาลอังกฤษก็ดำเนินงานรับซ่อมต่อมา อังกฤษและฝรั่งเศสเขียนสัญญา Niger Convention ในเดือนมิถุนายน ก.ศ. 1898 อังกฤษได้ทางเหนือของในเจริญและโกสต์โคส ในขณะที่ฝรั่งเศสได้ดินแดนมากกว่า แต่ขอรัฐของสเปนไว้ กล่าวว่าดินแดนที่ฝรั่งเศสได้ไปนั้นไว้ค่า

Berlin Conference (ค.ศ. 1884—1885)

บิสมาร์คและฝรั่งเศสเขียนประทีก 12 ประทีกมาประชุมเกี่ยวกับการค้าอย่างเสรีในดูมั่นน้ำ ของโก การค้าทาส และเสรีภาพในการเดินเรือในแม่น้ำในเจอร์และคงของโก ที่ประชุมมีมติเป็น Berlin Act กล่าวว่าคือ ยอมรับว่าพระเจ้าธิโอปอลที่ 2 มีอำนาจเหนือคงของโก (Congo Free State) และฝรั่งเศส มีอำนาจอยู่ทางฝั่งเหนือของแม่น้ำคงของโก การประชุมครั้งนี้ประสบความล้มเหลว เพราะไม่ได้กันบัญชา การครอบครองอัฟริกาตะวันตก

อัฟริกาใต้และสหคุรานัวร์ ค.ศ. 1899—1902

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาษามาติโนของอังกฤษใน ค.ศ. 1874 คือ จอร์ด คานาวอน (Carnavon) มีความประสังค์จะวนรู้ทางภาคใต้ของอัฟริกาเบื้องมหาพันธุ์รัฐ ประกอบด้วย Griqualand West และสาธารณรัฐนัวร์อิก 2 ประทีก ทราบสวัสดิ์ต่อค้านแผนการนี้ ภายใต้การนำของประธานาธิบดี Thomas F. Burgers เนื่องจากต้องการเป็นอิสระ อย่างไรก็ต้องการนี้ตั้มเหลว เนื่องจากมีเพียง นาตาล และ Griqualand West ที่ให้ความร่วมมือ

อังกฤษผนวกหวานซ์วาอ ค.ศ. 1877

ทราบสวัสดิ์เกิดบัญชาภายในประเทศ หัวหน้าเผ่าบันดู นาบีดี (Bapedi) เป็นกบฏต่อ ทราบสวัสดิ์ให้เกิดสังหารหมู่ระหว่างทราบสวัสดิ์และเผ่าบันดู ในขณะเดียวกันเผาชุมชนบุกทาง ตะวันตกเฉียงใต้ ทราบสวัสดิ์คุณสถานการ์ไม้อบู นอกจากนี้ สภากการเงินของประเทศก็ไม่มั่นคงนัก ทราบสวัสดิ์ชาติเงินทุนสร้างทางรถไฟไปยังอ่าวเคลลาก้า (Delagoa) ยิ่งกว่านั้น มีชาวอังกฤษซึ่งเป็นชน กลุ่มน้อยในทราบสวัสดิ์เสนอให้อังกฤษผนวกหวานสวัสดิ์

ดังนั้น คานาวอนอนุมายให้เชปส์โตน (Theophilus Shepsone) เจ้าหน้าที่นาตาลทำ หน้าที่ผนวกหวานสาล เชปส์โตนประกษาทราบสวัสดิ์เป็นของอังกฤษในเมษายน ค.ศ. 1877 ทราบ- สวัสดิ์ไม่สามารถจะต่อต้านกำลังทหารจากนาตาล จึงจำต้องยอมรับ ทราบสวัสดิ์แต่งตั้งผู้แทน คือ รองประธานาธิบดีของทราบสวัสดิ์คนก่อน ชื่อ ครูเกอร์ (Paul Kruger) ไปเจรจา กับอังกฤษที่ลอนדון ครูเกอร์ร้องเรียนต่ออังกฤษว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจในการผนวกครั้งนี้ แต่คานาวอนเรื่องใน รายงานของเชปส์โตนมากกว่า

ข้าหลวงของอัฟริกาใต้ในระยะนี้คือ Sir Bartle Frere เขาเขิญกับการยกย่องเพื่อต่างๆ เช่น Transkei, Bapedi และผู้เชื้อชาติ คานาวนได้มอบหมายให้ Frere ดำเนินการรวมรัฐในอัฟริกาใต้เป็นสมาพันธ์รัฐ รัฐสภานั่งเคนป์โคลนีปฏิเสธข้อเสนอการรวมเป็นสมาพันธ์รัฐใน ค.ศ. 1880 และครูเกอร์ก่อการยกย่องในนี้เดียวกัน อังกฤษปราบบัวร์ไม่ได้ บัวร์ชนะอังกฤษที่ Majuba ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1881 อย่างไรก็ตามครูเกอร์ตระหนักว่าจะสู้กับลังอังกฤษไม่ได้ ดังนั้นเขาก็จึงเจรจา กับอังกฤษ โดยมีข้อเสนอว่าทราบสวัสดิภาพจะปกครองตนเองแต่จะยอมรับอำนาจอังกฤษ โดยอังกฤษมีสิทธิให้คำแนะนำในกิจการต่างประเทศและเกี่ยวกับคุณพื้นเมือง ในเวลาต่อมาครูเกอร์ได้เป็นประธานาธิบดีของทราบสวัสดิภาพ เขายังไม่พอใจในข้อตกลงที่ได้ทำไว้กับอังกฤษ จึงขอเจรจาไม่ให้อังกฤษมีอำนาจเหนือทราบสวัสดิภาพ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1884 อังกฤษก็ตกลงลดอำนาจของตนลง โดยอังกฤษจะแห้วกแข่งกิจการต่างประเทศของทราบสวัสดิภาพอย่างกว่าเดิม กล่าวคือก่อนที่ทราบสวัสดิภาพจะเข็นสัญญา กับต่างประเทศต้องได้รับความเห็นชอบจากอังกฤษเสียก่อน

บชุอา Bechuanaland

ในเวลาเดียวกันนี้ เกิดบัญหยุ่งยากในชายแดนตะวันตกของทราบสวัสดิภาพหรือชายแดนของ Bechuanaland กล่าวคือ ตามข้อตกลงระหว่างทราบสวัสดิภาพและอังกฤษใน ค.ศ. 1881 ได้แบ่งเป็น Tswana ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งอยู่ในทราบสวัสดิภาพ อีกกลุ่มหนึ่งอยู่นอกทราบสวัสดิภาพ และมักมีส่วนร่วมของทราบสวัสดิภาพและเคนป์โคลนีอย่างได้ดีและแน่นอน เป็นต้นของเพื่อ Tswana ค.ศ. 1884 ครูเกอร์ขยายไปทาง Bechuanaland อังกฤษและเคนป์โคลนียินดีขาดให้ครูเกอร์ถอนทหารออกไป อังกฤษได้รับความอัปยิ่งที่แพ้สงครามทราบสวัสดิภาพในนาฎูบานแล้ว ในครั้นนี้จึงพยายามจะสั่งสอนทราบสวัสดิภาพ อังกฤษยกทัพไปยัง Bechuanaland บัวร์ยอมแพ้อังกฤษผ่านทาง Bechuanaland ค.ศ. 1885 เพื่อต่อต้านการขยายของเยอรมันในตะวันตกเนื่องได้ของอัฟริกาและบัวร์ในทราบสวัสดิภาพ

การค้นพบทองคำ

ใน ค.ศ. 1886 เกิดการค้นพบทองคำที่ Witwatersrand ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองฟรีทอเรีย เมืองหลวงของทราบสวัสดิภาพไปเพียง 40 ไมล์ มีชาวอังกฤษอพยพเข้าไปในทราบสวัสดิภาพเป็นจำนวนมาก ครูเกอร์เกรงว่าชาวบัวร์จะสูญเสียอำนาจทางการเมือง จึงจำกัดสิทธิทางการเมืองของผู้นำอยู่ใหม่ต่อต้าน จนเก็บภาษีอย่างหนัก

ในเคนป์โคลนี มีนักการเมืองชื่อ เชซิล ໂรด เป็นนักจักรพรรดินิยมีแผนการที่จะขยายอำนาจของอังกฤษออกไป¹⁵ ໂรดจึงสนับสนุนชาวอังกฤษในทราบสวัสดิภาพ ครูเกอร์เข้าใจในสถานการณ์

¹⁵ เชซิล ໂรด เป็นชาวอังกฤษอพยพมาอยู่ในอัฟริกา ก่อมาเรอาพบม่อเพชรไกส์คิมเบอร์ลี่ จังกั้งบิริษัก Debeers Consolidated Mining Co. เมื่อมีการขุดพบทองคำในทราบสวัสดิภาพ เขายังความสนใจในทราบสวัสดิภาพ เขายังเชื่อว่ามีทองคำอยู่ทางเหนือของลิมป์ไปโบก็ตัวย ໂรดจึงกั้งบิริษัก British South Africa Co. เพื่อขยายไปในทางเหนือของเคนป์โคลนี ໂรดยังได้กิกกันไม่ให้โปรดเกล็อกผู้คนมาลาร์ นอกจากนี้ໂรดมีแผนการจะเขื่อนเคนป์โคลนีกับไกโรอิกตัวย บิริษักอัฟริกาให้ของเขามาพูนกิริชเชียเป็นของอังกฤษ

ต่างๆ ในกรานสวัสดิ์คือ ครุเกอร์ปูริเชกการเข้าร่วมใน Custom Union ตามคำเชิญของเคนโค่น ครุเกอร์พยายามจะคงความเป็นเอกสารของกรานสวัลทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ เขามีแผนการสร้างทางรถไฟไปทางชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยคาดว่าเมื่อกรานสวัลสร้างทางรถไฟให้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว กรานสวัลจะไม่ถูกเคนโคโนนบังคับทางเศรษฐกิจ

ข้อหาสาข์แนนค์

ต่อมาเคนโคโนนและกรานสวัลมีบัญหาในเรื่องการผนวกสาช์แนนค์ ก่อนที่อังกฤษผนวกกรานสวัลใน ค.ศ. 1877 สาช์แนนค์ปักครองคนของมิกรานสวัลปักครองแต่ในนาม เมื่อกรานสวัลเป็นเอกสารใน ค.ศ. 1881 สาช์แนนค์ก็เป็นเอกสารด้วย อย่างไรก็ได้กรานสวัลถือว่าสาช์แนนค์เป็นทางออกของเหลืองคน เนื่องจากกรานสวัลถูกกลั่นรวมด้วยคินแคนที่เป็นของอังกฤษ อังกฤษนั้นไม่สู้จะสนใจในสาช์แนนค์นัก แต่มีความต้องการผนวกสาช์แนนค์ เพื่อที่จะใช้มันบังคับกรานสวัลได้

ดังนั้น ในมีนาคม ค.ศ. 1890 Sir Henry Loch และโรคตกลงกับครุเกอร์ในบัญชาของสาช์แนนค์ โรคก์เห็นว่าเป็นโอกาสบังคับให้กรานสวัลเข้า Custom Union และอนุญาตให้เคนโคโนนสร้างทางรถไฟไปมาถึงชายแดนของกรานสวัล ตลอดจนกีดกันการขยายของกรานสวัลไปยังแดนอิมไปโภ ตามการตกลงกันนั้นมีติดให้ครุเกอร์ได้จำนวนกว้าง 3 ไมล์ ผ่านสาช์แนนค์สู่อ่าวโกสี (Koss) ทำให้กรานสวัลต้องยอมรับในข้อเรียกร้องของโรคตังกล่าวข้างต้น ตลอดจนยอมรับว่า เ肯โคโนนมีอำนาจเหนือในโรคเชีย

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1895 อังกฤษผนวกคินแคนและสาช์แนนค์ไปจนถึงจดหมายฝั่งทะเล ทำให้กรานสวัลไม่มีทางออกทางทะเลนอกจากผ่านคินแคนของโปรดูเกส นอกจากทางรถไฟสายเคอลากัว เบย์ เปีกใช้แล้ว ยังทำให้กรานสวัลไม่อยากเข้ามาพันธารัฐหรือแม้แต่ Custom Union เยอะเท่าที่เข้ามาพัวพันกับกรานสวัล ทำให้อังกฤษไม่พอใจ เมื่อกรกฎาคม ค.ศ. 1895 โจเซฟแซมเบอร์เลน เป็นรัฐมนตรีแห่งกระทรวงอาษานิคมในรัฐบาลคอนเซเวท์ฟแฟร์เบอร์เลนให้ความสนใจสนับสนุนแก่โรคตองยูในที่ แม้ว่าไม่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรยืนยันโดยตรงก็ตาม

Jameson Raid

โรคตองแผนให้ชาวอังกฤษในกรานสวัลก่อการกบฏก่อนเดือนธันวาคม ค.ศ. 1895 เมื่อในกรานสวัลเกิดการกบฏ โรคตองให้เจมสัน (L.S. Jameson) นายทหารผู้รับผิดชอบกองทหารส่วนตัวของโรคตองใน Bechuanaland เข้าไปในกรานสวัลเพื่อช่วยชีวิตเด็กและผู้หญิงในนั้น จากนั้นอังกฤษก็จะแทรกแซงกิจการภายในของกรานสวัลได้ เจมสันไม่ได้รอพึ่งคำสั่งของโรคตอง บุกกรานสวัลก่อนครุเกอร์ปราบปรามได้ ครุเกอร์จึงส่งคัวเจมสันให้อังกฤษ อังกฤษก็คัดสินว่ามีความผิดจริง ทำให้โรค

ต้องสาออกจากคำแนะนำของรัฐมนตรีของเคปโคลนีในเดือนกรกฎาคม ก.ศ. 1896 กษัตริย์เยอรมัน ส่งโทรเลขแสดงความยินดีกับครุเกอร์

สมครามบัวร์ ก.ศ. 1899—1902

มิลเนอร์ (Sir Alfred Milner) เป็นข้าหลวงของเคปโคลนีใน ก.ศ. 1897 อังกฤษมีนิยมก้าวเข้ามา ก็มีมิลเนอร์สนับสนุนคนต่างชาติในทราบสวัสดิ์ ในมีนาคม ก.ศ. 1899 ชาวอังกฤษในทราบสวัสดิ์ได้ร้องเรียนต่อมิลเนอร์ ซึ่งมิลเนอร์ส่งไปให้แคมเบลลอนอิกที่

ในเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ก.ศ. 1899 มิลเนอร์และครุเกอร์ถูกเกี่ยวกันถึงสิทธิในการออกเสียงของชาวต่างประเทศในทราบสวัสดิ์ ต่างก็ตกลงกันไม่ได้ ในที่สุดมิลเนอร์ เทวีมทำสัมภาษณ์ อังกฤษยืนค้ำชาติต่อทราบสวัสดิ์ ทราบสวัสดิ์ไม่ตกลงตามข้อเรียกร้องของอังกฤษ ในตุลาคม ก.ศ. 1899 อังกฤษจึงทำสัมภาษณ์ทราบกับทราบสวัสดิ์

สมรานได้ยึดเบย์ไปจนถึง ก.ศ. 1901 คิทเชอร์โน่ใช้โน้ตบุ๊กภาษาใหม่ คือ เพาไวร์นและจับสัตว์ เสียง และจับบัวร์ที่เป็นผลเรือนมาอยู่ใน Concentration Camp ชาวโลกลดต่อด้านนโยบายนี้ของอังกฤษเนื่องจากอังกฤษทำทารุณกรรมต่อชาวบัวร์ที่เป็นผลเรือน แม้แต่ในอังกฤษเองก็ประนามวิธีการนี้ ต่อมาน้ำร้ายย้อนรับข้อตกลงของอังกฤษ เช่นสนธิสัญญา Peace of Vereeniging (ก.ศ. 1902) อังกฤษผนวกทราบสวัสดิ์แล้วจะให้ปักครองตนเองในเวลาต่อไป มีการใช้ภาษาตัวและอังกฤษเป็นภาษาราชการ นอกจากนี้อังกฤษจะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ 3 ล้านปอนด์

ต่อมาร์คเบรนนิมีอำนาจในนี้ ก.ศ. 1905 Sir Henry Campbell-Bannerman เป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ เขายังอัฟริกาให้ปักครองตนเองใน ก.ศ. 1907 ใน ก.ศ. 1908 มีการรวมทราบสวัสดิ์ เคปโคลนี นาดาล ออเรนฟรัสเดก บีบสหภาพอัฟริกาใต้ Union of South Africa

อินเดีย

ในระยะเริ่มแรก บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษไม่มีนโยบายครอบครองอินเดีย ต่อมาบริษัทได้เปลี่ยนนโยบายเริ่มนิยมอำนาจควบคุมอินเดียที่จะน้อย เนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

ความเดือนทางอักราชรัฐในกุกุ

จักรวรรดิโมกุลปกครองอินเดียและมีอำนาจสูงสุดในศตวรรษที่ 16 และ 17 สิบต่อมาถึงสมัยพระเจ้า约瑟夫二世 (ก.ศ. 1658—1707) ตอนต้นรัชสมัยนี้ พระองค์ใช้นโยบายมีขั้นต่ำรวมต่อพวกต่างศาสนា ยกเลิกการเก็บภาษี อย่างไรก็ต้องแต่ประณาย ก.ศ. 1680 ขึ้นไป พระองค์มีนโยบายมุ่งจะให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ทรงทำลายวัดมุนุคุและเก็บภาษีพวกมุนุคุซึ่งเป็นภาษาที่

พระเจ้าอัคบาร์ยกເಡືອນໄປແລ້ວ ໃນປະຈາກທವರະທີ 16 ມີກລຸ່ມຮູ້ອືນດູຕ່ອດັບ ອີ່ ອາມາຈັກມາຮາຊາ (Maratha ຫຼວຍ Maharashtra) ມີຖຸນຍົກຄາງຂອງທີ່ເນື້ອງປູນາ (Poona)¹⁶ ກາຍໃຫ້ການນໍາຂອງຊີວາຈີ (ກ.ສ. 1627-1670) ນາງຮາມນີ້ອໍານາຈແພ່ໝາຍຈາກ Western Ghats ແລະ ເຄົ່າໆ ການປົກກອງກົດໜ້ອງພະເຈົ້າໂອຮັງເໜີ ທຳໄຫ້ການຂໍ້ມູນອໍານາຈຂອງນາງຮາມລັກຂະອະໄປໃນທາງຊາດິນຍົມ ພຣະເຈົ້າໂອຮັງເໜີເອງໄນ່ສາມາດປ່ຽນນາງຮາມໄດ້ ຮູ້ທາງເໜີຂອງອິນເດີຍ ເຊັ່ນ ຮູ້ຮານບຸດຮັກສິກ් ແລະ Jats ເບີນພວກນັກຮັບແລະ ເຄຍກັດຕີ່ອຸນຸສິລິນກີ່ເສື່ອມຄວາມກັດຕີ ຮູ້ເຫັນນີ້ປົງເສີມໄໝສ່າງທ່າງໄປປ່ຽນນາງຮາມ ລັ້ງຈາກສັນສົມຢພຣະເຈົ້າໂອຮັງເໜີ ແລ້ວນັ່ງຕ່າງໆ ທີ່ອໍາຍື່ໄຫ້ການປົກກອງຂອງຮາຊວງຕີ່ໂນກຸດທາຍແຄວນດັ່ງຕົວເບີນອີສະດີ່ນີ້ແມ່ວ່າຈະຍອມຮັບອໍານາຈຂອງໂນກຸດ ໃນຕັ້ນທວຽຣະທີ 18 ພວກຊີກໍສົມນີ້ອໍານາຈໃນນັ້ນຈານແຄວນໄຢເຕອຣັບດັດ ແລະ ອຸດ ມີ ເຈົ້າໜ້າທີ່ຈາກສ່ວນກົດາງ ປົກກອງສ່ວນ Rohilkhand ຜົ່ງອໍາຍື່ທາງເໜີຂອງແຄວນອຸດ ແລະ ໄນຊ່ອງນີ້ captais ປົກກອງ ຖາງໃດ້ນາວາປແໜ່ງຄາເນີນຍ່ອມຂຶ້ນອໍາຍື່ກັບນີ້ຮາມແໜ່ງໄຢເຕອຣັບດັດ ແມ່ແຕ່ຈັກຮວຽດມາງຮາກີ່ຍັງແຕກແຍກ ເພົວວາ (Peshwas) ໄນມີອໍານາຈເທີຍເກົ່າລູກທານຂອງຊີວາຈີ ຜົ່ງກຳລາຍເບີນຮາຊາແໜ່ງ Satara ເກົ່ານັ້ນ ແຄວນຕ່າງໆ ໃນນາງຮາມຮ່ວມກັນຫລວມ ຖາງທ່າງ ດັ່ງນີ້ອິນເດີຍໄນ້ໄດ້ເປັນອັນຫົງອັນເດີວັກນັ້ນ ທຳໄຫ້ບໍລິຫານເດີຍຕະວັນອອກນີ້ອໍານາຈໃນອິນເດີຍໄດ້

ເນື່ອໂນກຸດອ່ອນອໍານາຈສົງ ມີສ່ວນຮັກງູງໃຫ້ບໍລິຫານເດີຍຕະວັນອອກຂອງອັກຖຸແລະ ພົງເສີມເຫັນແຫຼ່ງເຫັນວ່າຈະມີສົງຄຣາມຮະຫວ່າງຮູ້ແກຣກແໜ່ງໃນການເນື່ອງຂອງອິນເດີຍ ມີເຫຼຸດກາຣົນ 2 ເຫຼຸດກາຣົນທີ່ຜົດກັນໃຫ້ບໍລິຫານເດີຍຕະວັນອອກຂອງອັກຖຸແຂ້ງແກຣກແໜ່ງໃນການເນື່ອງອັກຖຸ ຄວັງແຮກ ອີ່ ອັກຖຸທ່າສົງຄຣາມກັບຟັງເສີມໃນຄາເນີນ ແລະ ກາຣທີ່ນາວາປແໜ່ງເບັງກອດໂຈນຕີກັດຕາໃນ ດ.ສ. 1757

ກາຣນໍາຂໍ້ນຮາທວ່າງອັກຖຸແລະ ພົງເສີມໃນອິນເດີຍ

ສົງຄຣາມຄາເບີຕີ (Carnatic War) ດ.ສ. 1744

ບໍລິຫານອັກຖຸແລະ ພົງເສີມຍານຮັກໝາສັນຕິກາພໃນອິນເດີຍ ແມ່ວ່າຈະມີສົງຄຣາມຮະຫວ່າງຮູ້ນາສອັກຖຸແລະ ພົງເສີມໃນຢູ່ໂຮປ¹⁷ ແຕ່ສົງຄຣາມຮະຫວ່າງອັກຖຸແລະ ພົງເສີມໃນຕະວັນອອກເກີດຂຶ້ນໄດ້ Balnet ຜູ້ນັ້ນຄັນກາຮ່າການເຮືອຂອງອັກຖຸ ຜົ່ງໄໝໄໝໄດ້ຂຶ້ນອໍາຍື່ກັບບໍລິຫານເດີຍຕະວັນອອກ ໄດ້ເຂົ້າໂຈນຕີເວືອພ້ອມຄົວັດໃນນາສຸກຮອບໃຫຍ່ ຮູ້ບາລົມຟັງເສີມສ່ວນ La Bougdonnais ຂ້າຫລວງຂອງ ອິຕ ເຕ່ວົງ ພຣອງ໌ (Ile De France) ຫຼວຍເກະນມອຣີເຊີຍສ ສັ່ງກັບເວົ້າໄປທີ່ຄາເນີນ ຈຶ່ງເປັນໂຄກສະຫອງດູເປັດກົງ (Joseph Dupleix) ຂ້າຫລວງຂອງປອນດີເຊອວີ ໂຈນຕີອັກຖຸທີ່ຄາເນີນຕົກມີ່ພົງເສີມຕົກມີ່ທ່າງຮາສໄດ້ ໂຄຍນີ້ເຈົ້າໝາຍອິນເດີຍເປັນພ່ຽນຄພວກ ແລະ ເໃຊ້ກອງທ່າງຮາອິນເດີຍ

¹⁶ ອໍາຍື່ທາງກະວັນກົດຂອງອິນເດີຍ

¹⁷ ສົງຄຣາມສື່ອງຮາສມນັກໂຄສເກຣຍ (ດ.ສ. 1740-1748)

นาวาป แห่งคานเดคิ ชื่อ Anwar—Ud—Din พยายามแทรกแซงในสังคมนี้ อังกฤษขอความช่วยเหลือจากนานาป ในขณะที่ฝรั่งเศสก็ขอความช่วยเหลือจากนานาป ในตอนแรกนานาปปชช.ให้ดูเบลซ์ถอนทหารจากมัตตราส ดูเบลซ์ปฏิเสธ นานาปจึงส่งทหารมารบกับฝรั่งเศส แต่นานาปแพ้อย่างไรก็ต้องการจะหัวงอังกฤษและฝรั่งเศสในยุโรปสันสุคลง ใน ค.ศ. 1748 ทำสนธิสัญญา Treaty of Aix la Chapelle ระบุให้ฝรั่งเศสคืนมัตตราสให้แก่อังกฤษ

สังคրามคานเดคิ II (1748—1754)

มีบัญญารเรื่องสิทธิในบัลลังก์ของคานเดคิ นานาป อัลลี สันพระชนม์ ดูเบลซ์สนับสนุน Chanda Sahib Sahib ได้เป็นนานาป โดยมัตต์ อัลลี หนืออกจากคานเดคิ ไคล์ฟสนับสนุนโดยมัตต์ อัลลี Sahib ถูกฆ่าตาย รัฐบาลฝรั่งเศสเรียกตัวดูเบลซ์กลับ ข้าหลวงฝรั่งเศสคนต่อมาเขียนสัญญา กับอังกฤษ

สังคրามคานเดคิ III 1756

เกิดสังคրาม 7 ปี ระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสในยุโรป จึงมีการรบกันในอินเดีย แต่ฝรั่งเศสแพ้ ฝรั่งเศษขาดกำลังทางเรือ ตามสัญญา Paris รัฐบาลฝรั่งเศสจะไม่ส่งเสริมกำลังทหารในสถานี การค้าของฝรั่งเศสในอินเดีย ฝรั่งเศสสูญเสียอ่อนน้ำ บริษัทอินเดียตะวันออกไม่มีคู่แข่ง

อังกฤษได้เบงกอล

การบังคับใช้ระหว่างอังกฤษและเบงกอล

ค.ศ. 1756 Mirza Muhammed หรือรัฐกันในตำแหน่งของเขาว่า ชีราอุตเตอระ (Siraj—Ud—Daula) ขึ้นครองเป็นนานาปแห่งเบงกอล สาเหตุของการขัดแย้งระหว่างอังกฤษและเบงกอลอยู่ที่อังกฤษเสริมสร้างมื้อมปราการในกัลกัตตา นานาป ชีราอุตเตอระบุกกลับคืนมาใน ค.ศ. 1756 จับนักโทษชั้นไว้ใน Black Hole, Robert Clive จากมัตตราสไปเก้า ไซสถานการ์ ค.ศ. 1757 Clive รับชัยชนะนานาปในสังคրามปลาซซี (Plassey) อังกฤษจึงปักกรองเบงกอล

เหตุที่บริษัทอินเดียตะวันออกมีรัฐควบคุมสำเร็จในอินเดีย

1. ฝรั่งเศสประสบความล้มเหลวนี้องจากฝรั่งเศสแพ้อังกฤษในยุโรป สังคุณระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสในเมริกาและอินเดีย เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการขัดแย้งระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสในยุโรป ผลของการขัดแย้งในยุโรป อังกฤษชนะในยุโรปซึ่งมีผลทำให้บริษัทอินเดียตะวันออกชนะไปด้วย

2. อังกฤษเป็นมหาอำนาจทางทะเล ซึ่งฝรั่งเศสไม่ได้ หากมีส่วนร่วม อังกฤษก็ช่วยบริษัทได้

3. บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษมีการดำเนินการที่รัดกุมกว่าของฝรั่งเศส บริษัทอังกฤษดำเนินนโยบาย

4. อังกฤษมีฐานทัพอยู่ที่บอมเบย์ หากเรือรบอังกฤษถูกโจมตีสามารถซ่อมแซมได้ ส่วนฝรั่งเศสมีฐานทัพอยู่ที่เกาล อิล เดอ ฟร่องซ์ ในมหาสมุทรอินเดียซึ่งอยู่ไกลจากผู้ต้องการไป

5. อังกฤษ มีแหล่งการค้าสำคัญ 3 แห่ง คือ กัลกัตตา มัทราส บอมเบย์ ถ้าแห่งใดถูกฝรั่งเศสโจมตียังคงเหลืออีก 2 แห่ง แล้วข้อความช่วยเหลือจากรัฐบาลอังกฤษต่อไป ส่วนฝรั่งเศสมีแหล่งการค้าเหลือเพียง คือ ปอนดิเชอร์รี ซึ่งในกรณีที่ถูกโจมตี ฝรั่งเศสก็จะสูญเสียอำนาจทันที

6. ฝรั่งเศสมีทัพน้อยกว่าปอนดิเชอร์รี และมีรัฐพันธมิตรคือคานเดค เป็นแหล่งที่ไม่สูญเสีย สมบูรณ์นัก ส่วนอังกฤษได้มั่นใจกว่า โดยเฉพาะเบงกอลเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์

7. การดำเนินการค้าของอังกฤษได้ผลกำไรมากกว่า ค.ศ. 1736 – 1756 ฝรั่งเศษขายสินค้าอินเดียในฝรั่งเศสได้เงิน 11,450,000 ปอนด์ ในขณะที่อังกฤษขายได้ 41,200,000 ปอนด์ มากกว่าฝรั่งเศสถึง 3 เท่าครัว⁸¹

การปกครองของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษในเบงกอล

ไฮล์ฟ ตั้งระบบรัฐบาลคู่ (Dual Government) ในเบงกอล กล่าวคือ ไฮล์ฟคงรูปการปกครองของชาวพื้นเมืองไว้เบื้องหน้า ซึ่งบริษัทเป็นผู้ถูกอำนาจในการเมืองอย่างแท้จริงไฮล์ฟหารายได้ให้แก่บริษัทนอกเหนือจากการค้าขาย โดยขอให้จักรพรรดิโมกุลยกทิวนี (Diwani) คือสิทธิในการเก็บภาษีของเบงกอล บิယาร์และโอลิสสาให้แก่บริษัท ทำให้ค่าของหุ้นของ “นาบีบ” บริษัทเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเจ้าหน้าที่บริษัทหลายคนได้รับรายได้สูงมาก ระยะนี้บุคคลของ (Nabobs) คือ คนร่ำรวยในอินเดียแล้วไปซื้อที่ดินในอังกฤษ รวมทั้งที่นั่งในสภาด้วย¹⁹ นอกจากนี้ระหว่างค.ศ. 1758 – 1765 ไฮล์ฟและพระคพวากซ์ได้ทรัพย์สมบัติจากเบงกอล พยายามจะคุ้ม Court of Directors ของบริษัทอินเดียตะวันออก โดยการซื้อหุ้นของบริษัท ทำให้รัฐสภาอังกฤษไม่พอใจ

¹⁸ K.K. Bhardwaj, Indian History from Mauryas to Mahatma Gandhi Full View at a Glance (New Delhi : Sudha Publications Pvt. Ltd., 1971), pp.43-44

¹⁹ โรมบีร์ก อิ วอร์ก และ รอน ชี แมกกริกิช, ระบบการเมืองอังกฤษ ไอเชีย, แปลโดย ดร. กมล ทองธรรมชาติ (พะนก โรมพิมพ์รุ่นพิมพ์ 2500) หน้า 465

ระยะนี้ เจ้าหน้าที่ของบริษัทร่วมขึ้นในขณะที่บริษัทจนลง ใน ค.ศ. 1772 บริษัท เสียค่าใช้จ่ายสูงมากในกิจกรรมทางการค้า ตลอดจนมีวิกฤติการณ์เกี่ยวกับการเงิน²⁰ บริษัทอินเดีย 陶วนออกเงินหันมาภูมิเงินจากรัฐบาล รัฐบาลให้ความช่วยเหลือแก่บริษัท แต่ตรา Regulating Act (ค.ศ. 1773) ตาม Regulating Act ค.ศ. 1773 มีหลักสำคัญคือ แต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดีย ทำหน้าที่ปกครองโดยมีส่วนร่วม ประกอบด้วยสมาชิก 4 นาย ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของ บริษัท และควบคุมการดำเนินงานของบริษัทที่ประจำอยู่ ณ เมืองมัทราสและบอมเบย์อีกด้วย จัดตั้ง ศาลสูงสุดในกลุ่มติดตามพิจารณาคดีคุณในบังคับของอังกฤษ

บริษัทยังคงมีอำนาจปกครองอินเดีย แต่ต้องเสนอสำเนาการติดต่อและบัญชีการเงินแก่รัฐ- สถาปัตย์จาก Clive บริษัทดัง Waren Hastings เป็นข้าหลวงตั้งแต่ ค.ศ. 1774–1785 เขาดำเนิน การตั้งต่อไปนี้คือ

1. เบงกอลไม่ต้องจ่าย บรรณาการ แก่จักรพรรดิโมกุลอีกต่อไป
2. ระยะนี้ บริษัทดังต้องรับกับ Maharaja และไมซอร์เป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย
3. บอมเบย์ & มัทราส ไม่ยอมรับอำนาจข้าหลวงเบงกอล แต่ขึ้นอยู่กับอังกฤษ

บอมเบย์ และ มัறราส ยกด้านการโดยพลาการ ก่อความยุ่งยากเมื่อต้องทำสังคมร่วมกับ Maharaja และไมซอร์ ทำให้เสียตั้งหารายได้ ทำให้ขาดต้องขึ้นศาล ดังนั้นรัฐสภาออก พ.ร.บ.อินเดีย 1784 ระบุให้ตั้ง Board of Control ในส่วนของ คุณโยนาของบริษัททั้งนับบริษัทยังคงมีสิทธิผูกขาด การค้าในอินเดียและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ แต่บริษัทดังต้องต่ออายุทุก 20 ปี รัฐสภาคุณบริษัทได้ เมื่อมีการ ต่ออายุในค.ศ. 1833 รัฐสภาพกเลิกสิทธิ์การผูกขาดการค้าของบริษัทในอินเดียและจีนบริษัททำหน้าที่ บริหารอย่างเดียว ค.ศ. 1853 มีการต่ออายุสิทธิ์บัตรครั้งสุดท้าย รัฐสภาพกเลิกสิทธิ์จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ อำนาจการเมืองของบริษัทน้อยลง ค.ศ. 1857 เกิดกบฏชีปอย รัฐบาลอังกฤษปักครองอินเดียโดยตรง

การขยายอำนาจของบริษัท

Lord Cornwallis ปรับปรุงเงินเดือนเจ้าหน้าที่บริษัทให้มีอัตราสูง เพื่อบังคับการค้า ของอินเดียและคอร์ปัชั่น และแยกการบริหารออกจากธุรกิจ นอกจากนี้ Lord Cornwallis ตั้งระบบ

²⁰ D.K. Fieldhouse, *The Colonial Empires* (London : Weidenfeld and Nicolson, 1965) p.170

Permanent Settlement ในเบงกอล เดิมก่อนอังกฤษปกครองเบงกอล มี Zamindars เป็นตัวแทนของรัฐเก็บภาษีผลิตผลของชาวนา Zamindars จะเก็บจากชาวนา । ใน 3 ของผลิตผล แล้วแบ่งภาษีเป็น 10 ส่วน 9 ส่วนให้แก่รัฐ । ส่วนของตนเอง อังกฤษเมื่อได้สิทธิ์เก็บภาษีของเบงกอล ก็ใช้ระบบนี้ แต่ไม่ประสบผลตี่ Cornwallis จึงกำหนดค่าว่าจ้านวนภาษีที่บริษัทจะเก็บได้ในปี 1790 – 1791 เป็นเงิน 29 ล้านรูปี ให้ Zamindar เก็บในนามของบริษัท ทำให้บริษัทมีรายได้แน่นอน ประยุตค่าใช้จ่ายในการเก็บภาษีแล้วจะทำให้ Zamindar หันมาสนใจสนับสนุนบริษัทอีกด้วย

ผลเดียบด้วย Permanent Settlement

1. เมื่อได้ผลิตผลมากขึ้น รายได้ของบริษัทยังคงเท่าเดิมไม่ได้เพิ่มขึ้น
2. ชานมินการ์มีชีวิตอยู่อย่างทรุดหรา และกอบโกยผลประโยชน์จากชาวนาที่ยากจน และมีอิทธิพลต่อระบบที่คิดในอินเดีย จนกระทั่งอินเดียประភាពเอกสาร และมีจนทุกวันนี้
3. ทั้งบริษัทและชานมินหาร์ไม่สนใจผลประโยชน์ของชาวนาและปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกหรือการใส่ปุ๋ยในที่ดิน
4. ผลก็คือทำให้ชาวนาเกลียดชังการปกครองของบริษัท

การขยายอาณาจักรของบริษัทอินเดียตะวันออก

ในต้นศตวรรษที่ 19 บริษัทอินเดียตะวันออกขยายอำนาจจากการเมืองในอินเดียออกไปเนื่องจากเกรงว่าฝรั่งเศสจะมีอำนาจในอินเดียอีก อังกฤษผู้กุมิตรกันเจ้าครองนครอินเดียในเขตไกตี-เคียง ทำให้อังกฤษเข้าไปพัวพันกับการเมืองของอินเดีย ผลก็คือบริษัทได้อำนาจใหม่เพิ่มขึ้น โดยที่รัฐบาลถอนถอนมิได้เตรียมการนี้ไว้ จึงมีความไม่พอใจในการดำเนินการโดยพละการของบริษัท เนื่องจากสั้นเปลืองค่าใช้จ่ายและไม่มีเสถียรภาพ

ตั้งแต่ ค.ศ. 1800 เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ของบริษัทในอินเดียทราบการเมืองในอินเดียออกไปกับเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ไม่ก่อให้เกิดสันติภาพได้ เนื่องจากยังมีเจ้าครองนครอินเดียอื่น ๆ ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจของบริษัท มีอยู่ทางเดียวที่จะก่อสันติภาพในอินเดียคือ อังกฤษเป็นผู้ครองอินเดียทั้งหมด ดังนั้น หลังจาก ค.ศ. 1800 รัฐบาลอังกฤษก็เริ่มยอมรับว่าความคิดของการครอบครองอินเดียเป็นสิ่งจำเป็น แต่รัฐบาลก็เน้นว่าในการปกครองอินเดียนั้นต้องปกครองอย่างยุติธรรม

เวลส์เล่ (Wellesley) ซึ่งเป็นข้าหลวงใหญ่ของอินเดียใน ค.ศ. 1798 – 1805 ฝรั่งเศสอยู่ในสมัยน Wolfe เขาเกรงความรุ่มมิกระหว่างฝรั่งเศสและเจ้าครองนครพื้นเมือง เขาทราบว่าสุลต่านติปู แห่งไซะร์สั่งคนไปขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสที่เกิดภัยเรียก เวลส์เล่ผู้กุมิตรกันนิชาน แห่ง

ไฮเดอร์ราบัดและเพชรฯ เสนอบดีแท่งสماพันธุรัฐมหาราช และต่อต้านสุลต่านติปู (Tipu) แห่ง ไมซอร์ ซึ่งถูกฆ่าตายใน ค.ศ. 1798 ในต้นศตวรรษที่ 19 อังกฤษครองไมซอร์ ไฮเดอร์ราบัดและอุด (Oudh) ต่อมานั้น จอร์ด เวสต์ รับชื่นมหาราช ใน ค.ศ. 1802—1804 ทำให้ผู้ครองนครมหาราชาจำต้องรับผู้สำเร็จราชการของอังกฤษ (Resident) ประจำรัฐและเป็น Subsidiary Alliance ของอังกฤษ ระบบ Subsidiary Alliance

เวสต์ใช้นโยบายนี้ในการขยายอำนาจในอินเดีย แต่ผู้สร้างนโยบายนี้คือพวกราชา ซึ่งต้องเปลี่ยนตัวเองให้เข้ามาใช้ ต่อมากลับฟื้นตัวกลับคืนไป แต่แล้วเปลี่ยนแบบต้องเปลี่ยนตัวเอง ไม่ใช่ต้องเปลี่ยนตัวเองให้เข้ามาใช้ ต่อมาบริษัททำสัญญา Subsidiary Alliance กับนาวาปแห่ง Oudh ใน ค.ศ. 1765 ใน ค.ศ. 1787 คอน瓦ลลิสทำสัญญา กับนาวาปแห่งคานธิก

ความสัญญาของ Subsidiary Alliance เจ้าผู้ครองครองจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ยอมรับผู้สำเร็จราชการอังกฤษในราชสำนักของเจ้าผู้ครองครอง

2. เรื่องการติดต่อกับค่างประเทศเป็นหน้าที่ของบริษัท

3. เจ้าครองครองจะไม่จ้างชาวต่างประเทศในรัฐของตนยกเว้นในกรณีที่ได้รับความเห็นชอบจากบริษัท

4. ให้มีกองทหารซึ่งนายทหารชาวอังกฤษเป็นผู้บังคับบัญชาในคืนเดนของเจ้าผู้ครองครอง เพื่อรักษาสันติภาพ

5. กองทัพต้องกล่าวเป็นหน้าที่ที่เจ้าครองครองต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

ส่วนบริษัทจะมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. บังกันรัฐเมื่อมีชาวต่างชาติมาโจมตี และช่วยเจ้าครองครองในการรักษาความสงบภายในรัฐ

2. จะไม่ก้าวเข้าไปแทรกแซงในกิจการของรัฐ

บริษัทมีความเห็นว่า ระบบ Subsidiary Alliance นี้ เป็นวิธีการขยายอำนาจของอังกฤษ ได้ดีที่สุด โดยไม่ต้องผูกพันดินแดน²¹

หลักการ “Lapse”

จอร์ด ดัลลูซี (Lord Dalhousie) (ค.ศ. 1848—1856) ดำเนินนโยบายแตกต่างจากข้อหลัก คุณก่อน ๆ ซึ่งหลักเลี้ยงการผูกพันดินแดน และจะผูกในกรณีที่หลักเลี้ยงไม่ได้ ส่วนจอร์ด ดัลลูซี ใช้หลักการผูกพันดินแดนวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ทรงรวมและหลักการ “Lapse” ดัลลูซี มีความเห็นว่า

²¹ C.W. Crawley ed., *The New Cambridge Modern History, Vol. IX: War and Peace in an Age of Upheaval 1793–1830*, (Cambridge University Press, 1969), p. 557

รัฐในอินเดียมีการปักครองที่แล้ว เขาจึงต้องผนวกไว้เป็นของอังกฤษ หลักการ “Lapse” คือหลักการที่เจ้าครองนครยอมรับวันในอำนาจของบริษัทว่าเป็นอำนาจสูงสุด เมื่อเจ้าครองนครสิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาทรุนั้นก็จะตกเป็นของบริษัทอินเดียประจำวันออก แม้ว่าตามกฎหมายยินดูจะอนุญาตให้บุคคลรับเชิงบุตรบุญธรรมได้ แต่ด้วยวิธีอ้างว่า เจ้าครองนครที่มีบุตรบุญธรรมก่อนที่จะขึ้นครองราชย์จะต้องยกความเห็นชอบจากบริษัทซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐเสียก่อน โดยหลักการนี้ทำให้บริษัทได้ผนวกรัฐ Satara (ค.ศ. 1848) Jhansi (ค.ศ. 1853) และ Nagpur (ค.ศ. 1854) ต่อมาซึ่ง ผนวกอยู่ด้วยโดยสั่งที่ปักครองเช่น ใน ค.ศ. 1862

นิเทศ化การเปลี่ยนแปลงอินเดียให้เป็นตะวันตก (Westernization)

ลор์ด วิลเลียม เบนติง (Lord William Bentinck) ข้าหลวงใหญ่ปักครองอินเดีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1828–1835 เขายืนหยัดเรินยิบและเป็นข้าหลวงคนแรกที่คำนึงสวัสดิการของคนพื้นเมือง เป็นเรื่องสำคัญในการปักครอง

เบนติง ยกเดิกประเพณี Baniae ซึ่งแบ่งม้ายยินดูจะต้องเผาด้วยตามধานี เมื่อสามีถึงแก่กรรม เขายังปราบพวก Thagi หรือ Thuge ซึ่งเป็นพวกปล้นตามถนนหลวงและจับคนเดินทางผ่านเสียเพื่อบุชาเจ้าแม่กาลี เบนติงปฏิรูปิตามคำแนะนำของแมคคอลีย์ (T.B. Macaulay) ที่ปรึกษากฎหมายของ Board of Control กล่าวคือ ให้ใช้ภาษาอังกฤษในโรงเรียน และให้โรงเรียนต่าง ๆ สอนแนวตะวันตก โดยแมคคอลีย์ให้เหตุผลว่า เป็นการฝึกให้ชาวอินเดียมีทัศนคติแบบอังกฤษ เพื่อว่าในอนาคตอินเดียจะได้ปักครองตนเองบนยุโรป แมคคอลีย์แม้ไม่แน่ใจว่าอินเดียจะบรรลุจุดหมายนี้ได้หรือไม่ แต่เขาก็คิดว่าอังกฤษแม้จะไม่แน่ใจว่าอินเดียจะบรรลุจุดหมายในการปักครองแบบยุโรป แต่ อังกฤษก็ไม่ควรทิ้งเอาไว้²² และชันชันที่มีการศึกษาแบบอังกฤษนั้นจะเป็นฝ่ายสนับสนุนอังกฤษในการปักครองอินเดีย²³

กบฏชีปออย ค.ศ. 1857–1858

ในความหมายที่เด่นคือ การกบฏของทหารเบงกอล ในความหมายที่กว้าง คือ อินเดียมีพ้อใจในนโยบายของอังกฤษที่เปลี่ยนแปลงอินเดียให้เป็นตะวันตก ตลอดจนความไม่พ้อใจในนโยบาย “Lapse” ของอังกฤษ

สังคมยังคงไม่พ้อใจในนโยบายการศึกษาแบบตะวันตก และการที่นักสอนศาสนาเผยแพร่องค์ความรู้ด้วยความเกรงว่าระบบชั้นวรรณะในยินดูจะสูญหายไป เมื่อชนทุกชั้นนั่งในรถไฟคันเดียว กันได้ และการที่นักโทษในวรรณะต้องการทำอาหารให้นักโทษในวรรณะที่สูงกว่า ฯลฯ

²² Fieldhouse, *The Colonial Empties*, p. 273

²³ N.D. Palmer, *The Indian Political System* (London : George Allen and Unwin Ltd, 1961), p. 35

กองทหารอินเดียในเบงกอลไม่พอใจในพระราชบัญญัติการทหาร (General Service Bill) ค.ศ. 1856 ที่กำหนดให้ทหารต้องรับในโพนท์และนอกเหนือจากการรับในสมรภูมิอินเดีย กองทหารันดีอ้อว่าการท่องเที่ยวไปในท้องประเทศทำให้พวกราชเป็นคนสกปรก (Polluted Persons) เดิมมีการกฎหมายใน ค.ศ. 1852 เนื่องจากไม่ชอบด้วยเรื่องไปในบริเวณพม่า ส่วนนายทหารอังกฤษไม่ได้ติดต่อใกล้ชิด กับทหารในความรับผิดชอบ จึงไม่ทราบขอบเขตของความไม่พอใจของทหารในบังคับบัญชา สาเหตุ นี้จึงนัดคือข่าวลือว่า น้ามันที่ใช้หอคลื่นบินนั้นเป็นน้ามันวัวและน้ามันหมู อินดูอ้อว่าวัวศักดิ์สิทธิ์ ในขณะที่มุสลิมถือหมูสกปรก พฤศจิกายน 1857 ทหารซึ่งปอยยิงนายทหารและกบฏหั้งกองทัพ แต่ อังกฤษปราบได้ กบฏซึ่งปอยล้มเหลวนี้ของชาดผู้น้ำและขาดการวางแผนที่ดี บรรดาเจ้าครองนคร ไม่ได้ให้ความสนใจสนับสนุน มีนักประวัติศาสตร์บางคนกล่าวว่า กบฏซึ่งปอยเป็น “สังคมกู้เอกราชครั้งแรก ของอินเดีย” อย่างไรก็ถือการดำเนินงานครั้งนี้ไม่สำเร็จ และมิได้เป็นขบวนการระดับชาติ

ผลของการบัญชีป้อม

1. การสั่นสุดของบริษัทอินเดียครั้งล่าสุด
2. รัฐบาลอังกฤษเข้ามาปกครองอินเดียโดยตรง

บริษัทอินเดียจะวันออกปีกรองอินเดียไม่ได้นำผลประโยชน์สูงสุดอินเดีย ทรงกันข้ามมีการ เก็บภาษีหนัก ซึ่งชาวอินเดียมิได้เคยประสบมาก่อน อินเดียมีเดชกรรมระหว่างอังกฤษ márāṭha เปอร์เซีย และอัฟชาน ทำให้คืนແဏกวาังในภูมิภาคเป็นป่ากรัง แต่หลังจาก ค.ศ. 1818 อินเดีย ได้ประโยชน์จากการปกครองของอังกฤษ คือ ความสงบสุข เศรษฐกิจในอินเดียจะเติบโตขึ้น การ คุณภาพที่ดีขึ้น ได้อิทธิพลจากความคิดและวรรณคดีของยุโรป
